

Jaarverantwoording 2016

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	4
.....	5
Samenvatting.....	6
1. Uitgangspunten van de verslaggeving.....	10
2. Profiel van de organisatie.....	11
2.1. Algemene identificatiegegevens	11
2.2. Structuur van het concern	11
2.4. Samenwerkingsrelaties	14
3. Bestuur, toezicht, bedrijfsvoering en medezeggenschap.....	17
3.1. Normen voor goed bestuur.....	17
3.2. Raad van Bestuur / Directie.....	17
3.3. Raad van Toezicht	19
3.4. Bedrijfsvoering.....	25
3.5. Cliëntenraad	27
3.6. Ondernemingsraad	28
4. Beleid, inspanningen en prestaties	29
4.1. Meerjarenbeleid	29
4.2. Algemeen beleid verslagjaar.....	30
4.3. Algemeen kwaliteitsbeleid	33
4.4. Kwaliteitsbeleid ten aanzien van patiënten/cliënten	35
4.4.1. Kwaliteit van zorg	35
4.4.2. Klachten (exclusief particuliere FPC's).....	37
4.5. Kwaliteit ten aanzien van medewerkers	38
4.5.1. Personeelsbeleid	38
4.5.2. Kwaliteit van het werk	39
4.6. Samenleving en belanghebbenden.....	41
4.7. Financieel beleid	41

Op de voorkant:

Ella Huiberts woont en werkt op zorgwekerij Croon en Bergh in Burgerbrug.

Haar ouders raakten enthousiast over de biologisch-dynamische manier van telen en besloten met hun bollenbedrijf 'om' te schakelen naar een biologisch bollenbedrijf.

De biologische bollen brachten een nieuwe werkstroom op gang. Ze werden door de deelnemers op Croon en Bergh verpakt in mooie geschenkverpakkingen.

De werkplaats werd te klein. Vandaar dat in 2016 werd gestart met de bouw van een nieuwe werkplaats, een mooie bollenschuur. Een prachtige nieuwe bollenschuur die medio 2017 in gebruik werd genomen.

En zo bracht Ella heel wat in beweging!

Kijk voor meer informatie op www.croonenbergh.nl

Voorwoord

De omgeving van de zorg is volop in beweging. In het afgelopen jaar is deze transitie verder doorgezet, zijn delen van de zorg overgeheveld naar gemeenten en zorgverzekeraar en is de Wet Langdurige Zorg op de plek gekomen van de AWBZ. De Raphaëlstichting heeft afgelopen jaar veel aandacht besteed aan deze veranderingen. Ook is er hard gewerkt door de verschillende locaties om te voldoen aan de wet- en regelgeving en voor de overstap naar het nieuwe elektronische zorgdossier. Met de publicatie van het meerjarenbeleidsplan 'Open de Ruimte', breed ontwikkeld met cliënten, medewerkers, ouders en stakeholders, heeft de Raphaëlstichting in 2014 een krachtige impuls gegeven om de organisatie voor te bereiden op een toekomst vol veranderingen. Dit heeft zich ook in 2016 voortgezet.

De Raphaëlstichting kijkt terug op een bewogen jaar. Een jaar waarin het uithouden van de onzekerheid van een zich omvormende omgeving (de overheveling van onderdelen van de zorg naar gemeenten) veel gevraagd heeft van cliënten en medewerkers. De organisatie werd onevenredig belast met onduidelijke procedures en inrichtingsvraagstukken. In al deze onduidelijkheid hebben cliënten en medewerkers tegelijkertijd laten zien flexibel te zijn, veerkrachtig. Er is vanuit Open de Ruimte veel aandacht geweest voor deze weerbaarheid en het zoeken naar nieuwe vormen, en ook het loslaten ervan.

Verantwoordelijkheden komen meer (en weer) bij cliënten en medewerkers te liggen, waar deze horen. Het zelfondernemend worden daarin zien we als grootste inzet voor 2016. Zelfondernemerschap als kwaliteit in cliënten, medewerkers, ouders maar ook externe stakeholders. Het zelfondernemerschap toont zich ook in innovatieve projecten die vanuit lokale kracht tot stand zijn gekomen zoals de samenwerking met het Amsterdamse kledingmerk Appelkruimel&Fris, de nieuwe bakkerij op Novalishoeve in Texel en winkel/lunchroom De Kosterij in Middenbeemster. Met elkaar zijn we het afgelopen jaar op zoek gegaan naar dit zelfondernemend worden. Dat vraagt nieuwe en andere vormen van ondersteunen en het zichtbaar maken van verantwoordelijkheden op alle niveaus, met name bij medewerkers zélf. Dat geeft per locatie een verschillend tempo, verscheidenheid in vraagstukken. Juist omdat we een grote geografische spreiding kennen en zorg verlenen aan heel verschillende doelgroepen.

De Raphaëlstichting ziet (en voelt) ondertussen een enorme versterking om te verantwoorden. Dit gaat samen met bovengenoemde beweging van zelfondernemend en dus ook zelf-verantwoordelijk te zijn. Deze verantwoording vraagt veel van cliënten maar ook van medewerkers. Een herwaardering van systemen en de inrichting daarvan (welke informatie is voor wie beschikbaar). Een herwaardering ook van wat we willen en kunnen verantwoorden.

De Raphaëlstichting ziet zich in bovenstaande opgave als een vitale organisatie, volop in verandering. Vanuit een stevige stabiliteit en continuïteit heeft zij juist ook de mogelijkheid op deze wijze mee te kunnen groeien en veranderen. De aandacht te leggen waar dit nodig en wenselijk is. Het verbinden van verantwoording en zelfondernemerschap als grootste opgave om er (nog meer) voor cliënten te kunnen zijn.

Remco Bakker,

Voorzitter Raad van Bestuur,
Raphaelstichting

Samenvatting

Met de publicatie van het meerjarenbeleidsplan 'Open de Ruimte' heeft de Raphaëlstichting in 2014 een krachtige impuls gegeven om de organisatie voor te bereiden op een toekomst vol veranderingen. Dit heeft zich ook in 2016 voortgezet.

Nieuwe initiatieven op de locaties

Op verschillende locaties zijn zelfondernemende/zelfsturende teams aan de slag gegaan en er zijn pilots gestart op het gebied van regelarme zorg. Daarnaast zijn er allerlei nieuwe initiatieven gestart. Voorbeelden van nieuwe initiatieven zijn: een broodbakkerij op Novalishoeve (Texel), winkel/lunchroom De Kosterij in het centrum van Middenbeemster en 'De Es' – een nieuwe woonlocatie van Rudolf Steiner Zorg in Den Haag voor mensen met een verstandelijke beperking.

Zorg

Op het gebied van zorg is afgelopen jaar aandacht besteed aan de visie Moeilijk Verstaanbaar Gedrag (MVG) en de beeldvormende cliëntbespreking. Zowel op Scorlewald als op lambe is een aantal cliënten gestart met een opleiding. De bakkers van lambe hebben aan het ROC Amsterdam de MBO-opleiding voor assistent-bakker gevolgd en hun diploma gehaald. Op Scorlewald is een eigen praktijkopleiding ontwikkeld voor cliënten werkzaam in de keuken en de lunchroom.

Rudolf Steiner Zorg heeft een intensief verbetertraject ingezet na een bezoek van de IGZ in mei van 2016 waarbij op veel normen tekortkomingen geconstateerd werden. RSZ kwam met categorie 2 op de lijst van de 150 verpleeghuizen. Eind december is de situatie fors verbeterd door sterk bijsturen.

Met de implementatie van het nieuwe ECD is een kwaliteitsimpuls gegeven waarmee ook stichtingsbreed aandachtspunten vanuit de IGZ meegenomen zijn en geborgd zijn.

Medewerkers

De weerbaarheid van medewerkers is met Open de Ruimte vergroot. Medewerkers worden in hogere mate actief en creatief en er zijn samenwerkingsverbanden ontstaan. De ondernemingszin is geprikkeld en partnerschappen zijn ontstaan.

Bedrijfsvoering

De Raphaëlstichting past de principes van de Zorgbrede Governance Code (versie 2010) toe als normgevend kader voor goed bestuur en toezicht, waardoor het afleggen van openbare verantwoording over het gevoerde beleid en de activiteiten wordt geborgd.

De Raphaëlstichting is HKZ gecertificeerd. In 2016 is verder bekeken waar het systeem afgeslankt kan worden.

Het *financieel resultaat* over 2016 bedraagt 1,3 mln negatief (2015: 2,4 mln positief) Het negatieve resultaat wordt in grote mate bepaald door een tweetal bijzondere posten. Het moeten opnemen van een verplichting inzake nabetaling van ORT tijdens vakantieperioden voor een periode van 5 jaar in zowel de CAO Gehandicaptenzorg als VVT (0,7 mln) naast een investering in de implementatie van een nieuw zorgregistratiepakket (ECD) (0,8 mln). Het genormaliseerde resultaat laat een gezonde en weerbare exploitatie zien evenals de begroting voor 2017. Daarmee is de financiële positie onverminderd stabiel en bevestigt de meerjarenbegroting een solide (financieel) beleid waarin conservatief begroot en geprognostiseerd wordt en risico's in beeld zijn en beheerst worden naar de toekomst.

Voordat winkel/lunchroom De Kosterij in Middenbeemster in gebruik werd genomen, oefenden deelnemers op de nieuwe locatie met o.a. het zetten van een heerlijke cappuccino. Daan: "Ik ga hier twee dagen in de week werken. De andere dagen werk ik in een houthandel in Zaandam. Ik heb dit werk nog nooit gedaan. Ik vind het wel spannend, maar ik moet ook een beetje aan mijn carrière werken. Dan is het goed om verschillende dingen te doen."

Jaardocument 2016

Maatschappelijk verslag

1. Uitgangspunten van de verslaggeving

Voor u ligt het Jaardocument Maatschappelijke verantwoording Zorg 2016 van de Raphaëlstichting. Door middel van dit document leggen we graag integraal verantwoording af.

De Raphaëlstichting is een dynamische organisatie met oog voor de maatschappelijke werkelijkheid. De organisatie gelooft in sterke, relatief zelfstandige, lokaal/regionaal gewortelde eenheden die vanuit een kernlocatie zorg en begeleiding bieden. De aangeboden zorg betreft zorg- en dienstverlening aan kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen met een beperking. Daarnaast bestaat er een afdeling GGZ met poliklinische, voornamelijk kortdurende, behandeling en een afdeling V&V voor mensen met niet aangeboren hersenletsel die verpleging behoeven. Tevens wordt er psychogeriatrische en somatische verpleeghuiszorg geboden.

De Raphaëlstichting wil het voor cliënten en medewerkers mogelijk maken zich naar lichaam, ziel en geest te ontplooiën en samen een op geestelijke idealen bouwende gemeenschap te vormen. Mensen worden aangesproken op hun sociale vermogens en gesterkt in hun gevoelens van volwaardigheid. De begeleidingsstijl is gericht op gelijkwaardigheid. Met respect voor elkaar wordt gezocht naar wegen die ontwikkeling mogelijk maken. Dit wordt bijvoorbeeld zichtbaar door het bijdragen aan de leefbaarheid van een buurt- of dorpsgemeenschap, waardoor een meerwaarde ontstaat voor zowel de cliënten als de betreffende buurt.

De Raphaëlstichting is een zelfstandige zorgaanbieder, die in dit jaardocument als geheel wordt belicht. De verschillende instellingen en locaties zullen in dit jaarverslag niet afzonderlijk worden besproken.

2. Profiel van de organisatie

2.1. Algemene identificatiegegevens

Naam verslagleggende rechtspersoon	Raphaëlstichting
Adres	Duinweg 35
Postcode	1871 AC
Plaats	Schoorl
Telefoonnummer	072-5099000
Identificatienummer Kamer van Koophandel	41238268
E-mailadres	info@raphaelstichting.nl
Internetpagina	www.raphaelstichting.nl

2.2. Structuur van het concern

De Raphaëlstichting is een stichting met een tweehoofdige Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht.

Binnen de Raphaëlstichting werken acht resultaatverantwoordelijke eenheden met elkaar samen waaronder vijf intramurale instellingen: Scorlewald, Midgard, Bredablick, Novalishoeve, Rozemarijn en Rudolf Steiner Zorg. De overige instellingen zijn: Queeste en lambe. Alle instellingen van de Raphaëlstichting zijn HKZ-gecertificeerd.

Voor de organisatiestructuur: Zie organogram op pagina 11.

De Raad van Bestuur laat zich in haar beleid adviseren door het Managementteam, waarin alle eindverantwoordelijken van de instellingen zitting hebben. In het Managementteam worden ook de kaders afgesproken die de ruimte bepalen, waarin de instellingen zelfstandig kunnen besluiten en opereren. De Raphaëlstichting is geordend op basis van resultaat verantwoordelijke eenheden. Binnen iedere instelling is een eindverantwoordelijke benoemd en functioneert een beleidsorgaan.

De Raphaëlstichting is werkzaam in vijf zorgkantoor regio's (drie zorgkantoren) en toegelaten voor alle functies binnen de zorg voor verstandelijk gehandicapten. Ook heeft zij een toelating voor verblijf Verpleging en Verzorging en Lichamelijk Gehandicapten in de regio Zaanstreek/Waterland en voor verblijf Verpleging en Verzorging en Verstandelijk Gehandicapten in de regio Haaglanden. Verder is zij een toegelaten zorgaanbieder voor poliklinische psychiatrie.

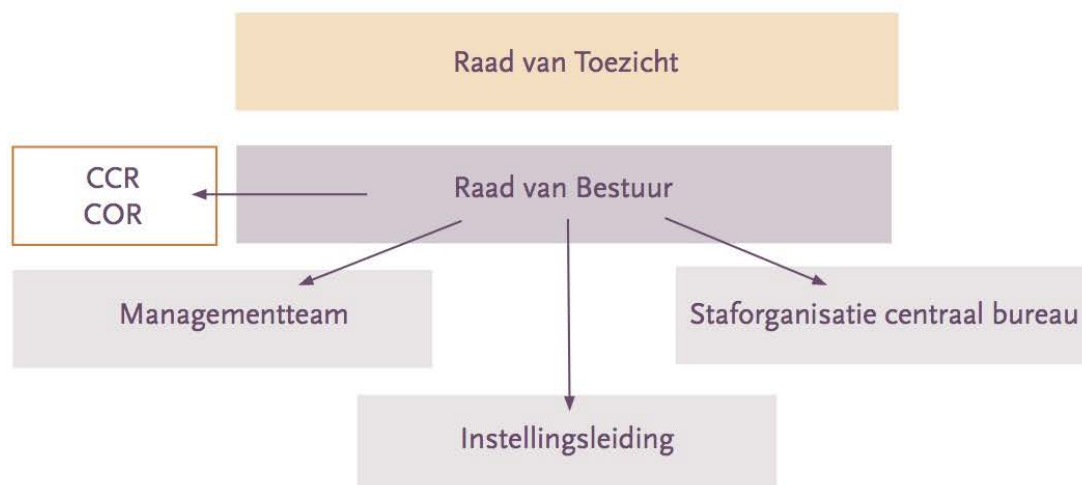
Voor de GGZ zijn contracten afgesloten met zes zorgverzekeraars (VGZ, Achmea, Menzis, CZ, DSW, Multizorg).

Voor de WMO/Jeugd en Beschermd Wonen zijn in 2015 en 2016 contracten afgesloten met acht partners (41 gemeenten).

De medezeggenschap wordt uitgeoefend door de ondernemingsraden en cliëntenraden per instelling. Op stichtingsniveau bestaat een Centrale Ondernemingsraad, waarmee regelmatig overleg plaatsvindt en aan wie advies of instemming wordt gevraagd conform de Wet op de Ondernemingsraden (WOR). Ook bestaat

er een Centrale Cliëntenraad, uitsluitend voor het uitoefenen van het enquêterecht. De afzonderlijke cliëntenraden en ouderraden vormen op stichtingsniveau een platform waarbinnen stichtingszaken worden besproken.

Raphaëlstichting

Intramuraal

Wonen, werken / dagbesteding
Breidablick, Midgard, Novalishoeve,
Rozemarijn, Rudolf Steiner Zorg,
Scorlewald

Extramuraal

Ambulant, werken / dagbesteding
Breidablick, lambe, Midgard, Novalishoeve,
Rozemarijn, Rudolf Steiner Zorg, Sorlewald

Breidablick

(intramurale instelling in Middenbeemster),
Artemis in Warder (zorgboerderij),
Ygdrasil in Sijbekarspel en Janusz Korczakhuis in Middenbeemster (buitenhuizen)

lambe

(winkels en werkplaatsen in Amsterdam)

Midgard

(intramurale instelling in Tuitjenhorn)
de Appelboom in Tuitjenhorn (kinderdagcentrum)

Novalishoeve

Zorgboerderij Den Hoorn Texel

Queeste

(Centrum Antroposofische Gezondheidszorg -
VG en GGZ - in Alkmaar)
het Molenhuis in Alkmaar (logeerhuis)

Rozemarijn

(KDC, thuisondersteuning, dagbesteding, wonen en logeren in Haarlem)
Ferm Rozemarijn (kleinschalig wonen) Rozemarijn Santé (winkel) in Haarlem
Studio Rozemarijn (werkplaatsencentrum) in Haarlem

Rudolf Steiner Zorg

(verpleeghuiszorg en VG-zorg in Den Haag)
Tobiashuis (somatische verpleeghuiszorg)
De Brug (kleinschalig wonen Psychogeriatric)
Artaban en de Es (kleinschalig wonen VG)

Scorlewald

(intramurale instelling in Schoorl)
Zeepaard, Ygdrasil, Iduna en Mekone in Schoorl, Oosterheem in Broek op Langedijk,
Croon en Bergh in Burgerbrug en Dijkgatshoeve in Wieringermeer (buitenhuizen),
Feniks in Schoorl, Fermento in Alkmaar en De Hoftuin in Bergen (buitenwerkplaatsen)

2.3. Kerngegevens en nadere typering

De kernactiviteiten van de Raphaëlstichting zijn het verlenen van zorg van mens tot mens: betrokken en gericht op het ontwikkelen van ieders talenten en ondersteuning biedend bij de verstandelijke beperking, lichamelijke beperking, psychiatrische en/of psychosociale problematiek, psychogeriatrische zorg en somatische verpleeghuiszorg en autisme. Deze zorg wordt verleend in de vorm van wonen, logeren, behandeling, dagbesteding en thuisondersteuning. De zorg omvat dus een groot spectrum van de VG en V&V. In de instelling Breidablick in Middenbeemster bestaan twee afdelingen die speciaal gericht zijn op mensen met NAH (niet aangeboren hersenletsel), voor wie ook LG en V&V verblijfplaatsen beschikbaar zijn. Verder heeft Queeste een afdeling GGZ met poliklinische activiteiten, die grotendeels kortdurende zorg (behandeling) aanbiedt.

Het aanbod van verschillende vormen van zorg wordt in samenhang met elkaar aangeboden en vormt een adequate mix, zodat voor de veelheid aan zorgvragen steeds een passend antwoord gegeven kan worden op de vraag van de cliënt.

De Raphaëlstichting ontplooit geen private activiteiten.

2.4. Samenwerkingsrelaties

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste belanghebbenden en de relatie van deze belanghebbenden tot de Raphaëlstichting. De instellingen hebben afzonderlijk eveneens relaties met verschillende belanghebbenden, waarmee apart geregelde overlegmomenten zijn ingericht. Tot de belanghebbenden behoren o.a. cliënten, hun ouders en verwanten, medewerkers, toezichthouders, zorgkantoren, gemeenten, uitvoeringsinstanties en banken.

Samenwerkingspartners van de Raphaëlstichting (regionaal en bovenregionaal)

- Met Zorgkantoren in de verschillende regio's (VGZ, ACHMEA en CZ) zijn contracten afgesloten en wordt regelmatig overleg gevoerd. Daarnaast zijn contracten gesloten met alle zorgverzekeraars inzake de GGZ-activiteiten van Queeste. Zowel met Achmea, CZ als met VGZ hebben ook gesprekken plaatsgevonden ten aanzien van de voortgang.
- Woningbouwcorporaties. Met de Wooncompagnie is een samenwerkingsovereenkomst inzake woonzorg-initiatieven. Ook met corporaties als Elan Wonen en Haag Wonen worden contacten onderhouden.
- Lidmaatschap van de VGN en Actiz (brancheorganisaties) en deelname aan het overleg met VGN-collega's in Noord Holland.
- Stichting CCE Noord-Holland - Utrecht: deelname aan expertteam.
- Overeenkomst met Gemeente Bergen inzake onderhoud Parnassiapark.
- Overeenkomst met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier inzake het waterbergingsgebied Croon en Bergh.

- Overeenkomst met Staatsbosbeheer voor het beheer van het bosgebied in de Wieringermeer.
- Overeenkomst met Stichting Veldzorg voor de onderhoudswerkzaamheden in natuurgebied Oosterdel in Broek op Langedijk.
- Huurovereenkomsten met Stichting Schermer Molens en stichting 't Roode Hert voor de exploitatie van een korenmolen.
- Actief binnen VGN (o.a. Voorzitterschap van de bestuursadviescommissie arbeidsmarkt (AVA) bij het CSGP op voordracht van de gezamenlijke branches

Antroposofische zorg (aanbieders)

- Nederlandse Vereniging van Antroposofische Zorgaanbieders (NVAZ). Bij de NVAZ zijn de antroposofische zorgaanbieders en therapeutica aangesloten. Er is samenwerking op het gebied van inhoudelijke ontwikkeling, (wetenschappelijk) onderzoek, voorlichting en public relations, belangenbehartiging, uitwisseling van expertise, opleiding en bij- en nascholing en vertegenwoordiging in Europees verband.
- Er zijn regelmatig gesprekken geweest met andere antroposofische zorginstellingen zoals OlmenEs, Lievegoed Zorggroep, De Seizoenen en Rentray/Zonnehuizen.
- Er is een overeenkomst met het Edith Maryon College (EMC) in Zeist dat initiële opleidingen verzorgt en ontwikkelt waaronder de opleiding Maatschappelijke Zorg (MZ3 en MZ4) en verschillende specifieke bij- en nascholingstrajecten aanbiedt. Het bestuur van de Raphaëlstichting is vertegenwoordigd in het bestuur van het EMC. Enkele medewerkers van de Raphaëlstichting treden als docent op. Het EMC heeft haar activiteiten gestaakt in september 2016 als gevolg van gewijzigde wet- en regelgeving bij de ROC's. Het is niet meer mogelijk landelijke een dergelijke beroepsopleiding te borgen bij één ROC. Vanaf heden wordt met lokale ROC's afspraken gemaakt over de beroepsopleidingen.
- Er wordt samengewerkt met Scillz, samenwerkende professionals in het antroposofische werkveld gericht op beroepskrachten in de zorg
- Rozemarijn en het Rudolf Steiner College in Haarlem hebben een samenwerking voor het beheer van twee 'Green Canteens' van de school. Deze kantines wordt beheerd door jongeren die op Ferm Rozemarijn wonen.

Wetenschappelijk Onderzoek

- De Raphaëlstichting ondersteunt financieel en bestuurlijk de Bernard Lievegoed Leerstoel aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. De leerstoel is ingericht ter bevordering van het verrichten van wetenschappelijk onderzoek en het geven van onderwijs op het gebied van de ethische aspecten van zorg- en hulpverlening vanuit de antroposofie. Bijzonder hoogleraar is professor Hans Reinders. Deze leerstoel is begin 2016 afgelopen. Beide bestuurders van de Raphaëlstichting zijn lid van het Curatorium van deze leerstoel.
- De Raphaëlstichting zal (als opvolger van de leerstoel) investeren vanaf 2017 in een hoofdonderzoeker (met onderzoekscentrum) aan de VU.

- Lectoraat Hogeschool Leiden beoogt met (praktijk)onderzoek, kennisuitwisseling en begeleiding van onderzoekers en studenten de wetenschappelijke basis van de kennis van de antroposofische gezondheidszorg te ontwikkelen en te vergroten.

Overheden

- Ministerie van VWS. Er zijn contacten geweest met de directie Langdurige zorg van VWS en met de directie Maatschappelijke ondersteuning op VWS.
- Alle gemeenten waar de locaties van de instellingen zijn gevestigd (Alkmaar, Bergen, Harenkarspel, Middenbeemster, Zeevang, Hollands Kroon, Heemstede, Haarlem, Amsterdam, Texel, Den Haag).

Cliënten

- Er bestaan samenwerkingsovereenkomsten met de familieverenigingen, ouderraden en verwantenraden van de diverse instellingen.
- Er bestaat een platform van cliëntenraden binnen de Raphaëlstichting met wie structureel wordt overlegd.
- De Centrale Cliëntenraad is alleen afroepbaar in geval er gebruik wordt gemaakt van het enquêterecht.

Regionale bestuurders

- Het bestuur heeft zich ingezet om het netwerk binnen Noord Holland actief te gaan bezoeken. Voor een aantal bezoeken komt een vervolg, soms met meer structureel karakter.

3. Bestuur, toezicht, bedrijfsvoering en medezeggenschap

3.1. Normen voor goed bestuur

De Raphaëlstichting past de principes van de Zorgbrede Governance Code (versie 2010) toe als normgevend kader voor goed bestuur en toezicht, waardoor het afleggen van openbare verantwoording over het gevoerde beleid en de activiteiten wordt geborgd. De nieuwe Governance code is besproken tussen RvB en RvT en zal in 2017 toegepast worden.

Aan de transparantie-eisen van de WTZi wordt voldaan (zie ook de statuten van de Raphaëlstichting). Zowel de Raad van Toezicht als de Raad van Bestuur werken op basis van een reglement.

3.2. Raad van Bestuur / Directie

De Raad van Bestuur kent een tweehoofdig *collegiaal* bestuur.

De portefeuilles zijn als volgt verdeeld.

Pim Blomaard was bestuurder tot 1 oktober 2016 en had als aandachtsgebied de portefeuilles zorg, bouw, medewerkerszaken, PR, opleiding en onderzoek. De nieuwe bestuurder Hester Buijs is in maart 2017 gestart.

Remco Bakker heeft de portefeuille bedrijfsvoering en financiën als belangrijkste aandachtsgebied en daarmee ook de ontwikkelingen rondom de transitie Langdurige Zorg en de WMO. Daarnaast de portefeuilles kwaliteit, ICT en juridische zaken.

Nevenfuncties lid Raad van Bestuur: Pim Blomaard (tot en met 1/10/2016)

Voorzitter bestuur stichting De Grondslag

Bestuurslid Stichting Raphaëlfonds

Bestuurslid stichting Woonruimte voor Ouderen (Novalis)

Bestuurslid Antroposofische Vereniging in Nederland

Nevenfuncties lid Raad van Bestuur: Remco Bakker

Penningmeester stichting De Grondslag

Lid Raad van Toezicht samenwerkende vrije scholen van ZW-Nederland

Voorzitter bestuur EMC

Voorzitter Adviescommissie Voor Arbeidsmarktzaken (AVA) bij de VGN

lid CS GP namens de gezamenlijke brancheorganisaties

Belangenverstrengeling wordt voorkomen doordat volgens de regels van de Good Governance Code wordt gewerkt.

Beloning geschiedt conform en binnen de WNT.

3.3. Raad van Toezicht

Samenstelling van de Raad van Toezicht (RvT):

De RvT van de Raphaëlstichting bestond per 1 januari 2016 uit de volgende leden:

- Wouter van Ewijk (voorzitter)
- Josephine de Zwaan (vice-voorzitter)
- Marten de Bruine (lid en lid auditcommissie tot en met 31-05-2016)
- Mascha ten Bruggencate (lid)
- Inge de Wit (lid en lid auditcommissie)
- Tanja Ineke (lid)
- Vincent van Everdijk (lid en lid auditcommissie vanaf 18-02-2016)

Rooster van aan- en aftreden

Leden RvT	1e termijn	2e termijn	3e termijn	Aftreden
W. van Ewijk voorzitter	18-06-09 t/m 18-06-12	19-06-12 t/m 18-06- 15	19-06-15 t/m 18-06- 18	18-06-18
J. de Zwaan vice-voorzitter	17-06-08 t/m 16-06-11	17-07-11 t/m 16-06- 14	17-06-14 t/m 16-06- 17	17-06-17
M. ten Bruggencate lid	01-02-13 t/m 31-12-15	01-02-16 t/m 31-12- 18	01-02-19 t/m 31-12- 21	01-02-22
M. de Bruine lid	01-01-07 t/m 31-12-09	01-01-10 t/m 31-12- 12	01-01-13 t/m 31-12- 15	01-01-16
I. de Wit lid	20-03-14 t/m 19-03-17	20-03-17 t/m 19-03- 20	20-03-20 t/m 19-03- 23	20-03-23
T. Ineke lid	20-03-14 t/m 19-03-17	20-03-17 t/m 19-03- 20	20-03-20 t/m 19-03- 23	20-03-23
V.Eversdijk lid	18-02-16 t/m 17-02-19	18-02-19 t/m 17-02- 22	18-02-22 t/m 17-02- 25	18-02-25

Functies en nevenfuncties van de leden van de Raad van Toezicht in 2016:

Wouter van Ewijk

Functie: Voorzitter Raad van Bestuur van de Forensische Zorgspecialisten
Nevenfuncties: Vice Voorzitter Raad van Toezicht en commissie Kwaliteit en Veiligheid GGZ Oost-Brabant
Lid Raad van Commissarissen Molemann (tot eind oktober 2016)
Aandeelhouder MST Nederland (+voorzitter AvA)
Arbiter Commissie Governance Stichting Scheidsgerecht
Voorzitter Raad van Toezicht Stichting De Grondslag

Mascha ten Bruggencate

Functie: Projectmanager (a.i.) Stichting DOEN (tot 01-03-2016)
Medewerker Toezicht Grote Organisaties (CBF) Centraal Bureau Fondswerving (vanaf 01-04-2016)
Nevenfuncties: Gemeenteraadslid (D66) Amsterdam, woordvoerder Bestuurlijk Stelsel en Armoedebeleid
Penningmeester Stichting KNARS
Voorzitter VVE Prinzenstede
Lid Raad van Toezicht Stichting De Grondslag

Marten de Bruine

Functie: Voorzitter Raad van Bestuur Koninklijke Visio
Nevenfuncties: Arbiter bij het Scheidsgerecht Gezondheidszorg
Lid Bestuur Stichting Fonds Hartewensen
Lid Bestuur Stichting Jan Verschoor
Lid Raad van Toezicht Stichting Zorgbalans
Lid Raad van Toezicht Stichting De Grondslag

Josephine de Zwaan

Functie: Zelfstandig (juridisch) adviseur
Nevenfuncties: Vice voorzitter RvT Stichting Vilans
Voorzitter Bestuur Stichting Administratiekantoor Aandelen Triodos Bank N.V.
Lid Stichting Scheidsgerecht Gezondheidszorg
Lid Governance Commissie Stichting Scheidsgerecht Gezondheidszorg
Vice-voorzitter RvT Hogeschool Leiden
Voorzitter RvT Stichting Cito
Vice Voorzitter Raad van Commissarissen Cito BV.
Bestuur Stichting Institute for Positive Health
Vice voorzitter Raad van Toezicht Stichting De Grondslag

Inge de Wit

Functie: Directeur Gelre Ziekenhuis Apeldoorn
Nevenfuncties: Lid Raad van Toezicht Stichting De Grondslag

Tanja Ineke

Functie: Directeur VBZ-KAM
Nevenfuncties: Voorzitter COC Nederland
Voorzitter bestuur 5D-festival
Lid Raad van Toezicht NSGK
Commissaris woningcorporatie Woonwaard
Lid Raad van Toezicht Stichting De Grondslag

Vincent Eversdijk

Functie: Concern manager Finance & Control Amstelring
Nevenfuncties: Lid Raad van Toezicht Stichting De Grondslag
Lid Raad van Toezicht Exodus Nederland

Vergaderingen

De Raad van Toezicht heeft in 2016 vijf maal een reguliere vergadering gehouden:

- 18 februari op de locatie Bredablick te Middenbeemster (M. de Bruine afwezig).
- 21 april op de locatie Rozemarijn te Haarlem (M. ten Bruggencate afwezig).
- 26 mei op de locatie De Forensische Zorgspecialisten, Utrecht (alle leden aanwezig).
- 22 september op de locatie lambe te Amsterdam (alle leden aanwezig).
- 15 december op de locatie Het Dolhuys te Haarlem (alle leden aanwezig).

Twee weken voorafgaand aan de vergaderingen hebben de voorzitter van de Raad van Toezicht en het bestuur een vooroverleg over de agenda en de te behandelen onderwerpen tijdens de vergadering.

De leden van de Raad van Toezicht krijgen van medewerkers van de locatie waar vergaderd wordt een inhoudelijke presentatie over een complexe casus, die de kwaliteitsdiscussie verdiept. De leden van de Raad van Toezicht hebben voorafgaand aan de vergadering een half uur vooroverleg (zonder de aanwezigheid van het bestuur).

Extra vergadering

Op 13 juni 2016 is een extra vergadering gehouden, waarbij voorzitter, vice-voorzitter en bestuur aanwezig waren. Voorafgaand aan deze vergadering is telefonisch overleg geweest met alle andere leden van de Raad van Toezicht. Reden van deze extra vergadering was het inrichten en vormgeven van de werving van een lid Raad van Bestuur vanwege het aanvaarden van een andere functie door een van de bestuurders binnen de organisatie per 1 oktober van dat jaar.

Functioneren Raad van Toezicht

De Raad heeft op 26 mei een studiemiddag georganiseerd met Vilans over kwaliteit. De zelfevaluatie staat gepland voor voorjaar 2017.

Aantrekken nieuw lid Raad van Toezicht

Eind 2015 liep de termijn van één van RvT-leden af. Na drie termijnen zat zijn rol binnen de Raad van Toezicht erop. Bij een eerste sollicitatieprocedure in 2015 is er geen geschikte kandidaat gevonden. Een tweede sollicitatieronde vond plaats in januari 2016. Daar is een geschikte kandidaat gevonden. Hij heeft de vergadering van 18 februari 2016 voor het eerst bijgewoond. Het vorige lid is, in overleg, tot juni 2016 aangebleven. Tijdens de vergadering van 26 mei 2016 is afscheid van hem genomen. Volgend jaar, in juni 2017, loopt de termijn van de vice-voorzitter af. Bij de eerste vergadering in 2017 wordt extra tijd uitgetrokken voor het bespreken van de procedure voor opvolging van deze vacature en wordt vooruitgekeken naar de opvolging van de voorzitter in 2018 (dan is zijn termijn afgelopen).

Auditcommissie

De samenstelling van de Auditcommissie is in 2016 veranderd. De termijn van één van de leden van de Raad van Toezicht is afgelopen en daarmee automatisch ook zijn lidmaatschap van de Auditcommissie. Het nieuwe lid is per 18 februari 2016 aangetreden en heeft tevens de plaats in de Auditcommissie overgenomen.

De Auditcommissie is in 2016 vijf keer bijeengewees en heeft een aantal keer telefonisch overleg gehad met de Raad van Bestuur en de concerncontroller. Hierbij is ondermeer uitvoerig gesproken over de begroting, de jaarstukken en het vastgoedbeleid. Ook de kwartaalrapportages zijn vast onderdeel van de auditcommissie. De behandelde stukken worden bij de vergaderstukken van de volledige Raad van Toezicht aangeboden samen met een verslag van de auditcommissie.

Bijzondere aandacht heeft de auditcommissie gehad voor de overgang van de onderdelen van zorg naar de gemeenten (WMO/Jeugd en Beschermd Wonen). Het bestuur heeft een impactanalyse gemaakt die zij regelmatig bijstelde en met de auditcommissie besproken heeft.

Kwaliteit en Veiligheid

Kwaliteit en Veiligheid heeft de Raad beschouwd als een taak die de voltallige Raad aangaat. Elke vergadering zijn deze onderwerpen binnen de voltallige Raad van Toezicht terugkomen.

Voorafgaand aan de vergadering van 26 mei 2016 heeft de Raad van Toezicht samen met de Raad van Bestuur een studiemiddag gehad met Henk Nies van Vilans over kwaliteit.

In mei heeft een onderdeel van de Raphaëlstichting bezoek gehad van de IGZ. Onderdeel daarvan is het bestuursgesprek dat eind augustus heeft plaatsgevonden waar ook de voorzitter van de Raad van Toezicht bij aanwezig was. Betreffende onderdeel (V&V) heeft een kritische rapportage ontvangen, waarbij veel normen niet voldoende scoorden. Het betreffende onderdeel kwam daarmee op de lijst van 150 met een score van 2. Het bestuur heeft daarop stevig ingezet, zowel binnen het betreffende onderdeel, als breed binnen de organisatie. Binnen betreffende onderdeel is intensief gewerkt aan een verbeterplan dat vòòr 1 december op alle normen tot een voldoende resultaat zou moeten leiden. Organisatiebreed is dit gedaan door voor elk onderdeel een kwaliteitsfoto te laten maken ondermeer

op de normen van de IGZ. De ervaringen binnen het betreffende onderdeel zijn breed gedeeld binnen de organisatie om zo ook breed te leren.

Deze kwaliteitsfoto's zijn gedeeld in de decembervergadering met de Raad van Toezicht evenals de voortgangsrapportages naar de IGZ. Tussentijds heeft de Raad van Toezicht zich ook laten informeren door het bestuur. Ook hebben enkele leden de betreffende lokatie bezocht. In de decembervergadering is voorts besloten om een commissie Kwaliteit en Veiligheid in te stellen die op dezelfde manier gaat werken als de auditcommissie.

Vacature Lid Raad van Bestuur en procedure opvolging

Wegens het aanvaarden van een functie binnen de organisatie is een vacature ontstaan binnen de Raad van Bestuur. De Raad van Toezicht heeft hiertoe extra vergaderd, waarbij zij tot een afweging wilde komen over de bestaande structuur (tweehoofdige RvB). Er is gekozen om de vacature in te vullen, ook in afstemming met de zittend bestuurder. De Raad van Toezicht heeft er wel voor gekozen nu een voorzitter en een lid aan te wijzen. De zittend bestuurder is voorzitter geworden en samen met bestuurder, (vertegenwoordiging van) MT en medezeggenschapsorganen is gekeken naar het gewenste profiel voor lid Raad van Bestuur. Voorkeur heeft een vrouw en portefeuille zal voornamelijk bestaan uit kwaliteit en veiligheid.

De Raad van Toezicht heeft op basis van eerdere ervaring besloten zelf de procedure vorm te geven en dus zelf te werven. Voor de zomer is de vacature geplaatst. Eind september heeft de briefselectie plaatsgevonden. In oktober waren de gesprekken. De gesprekken zijn zo ingericht dat in de eerste ronde de volledige raad betrokken is samen met de bestuurder en vertegenwoordiger van MT. Deze eerste ronde bestond uit 6 kandidaten. Een tweede ronde met twee kandidaten en een derde gesprek met de finale kandidaat. Deze kandidaat is voorgesteld aan de medezeggenschapsorganen waarna de procedure in november succesvol is afgerond met een positief advies van de centrale ondernemingsraad en het cliëntenplatform. Het nieuwe lid Raad van Bestuur zal starten per februari 2017. De zittend bestuurder zal in de tussenliggende periode alleen de organisatie aansturen.

Functioneren Raad van Bestuur

De Raad van Toezicht heeft een functioneringsgesprek gevoerd met de Raad van Bestuur. De Raad van Toezicht is tevreden over het functioneren van het Bestuur en heeft vertrouwen in het bestuur om de periode tot de komst van de nieuwe bestuurder als zelfstandig bevoegd bestuur te overbruggen. In deze periode is vaker contact geweest tussen Bestuur en Raad van Toezicht. De samenwerking tussen de Raad van Toezicht en Raad van Bestuur wordt door beide partijen als positief ervaren, de informatie over en weer is goed en transparant, evenals de onderlinge verhoudingen. Bestuur licht (voorzitter) Raad van Toezicht in over zaken en waar nodig wordt de voltallige Raad van Toezicht extra bijeen geroepen.

Bestuurlijke zaken

In 2016 is onder meer aandacht besteed aan de opvolging van de directie bij enkele van de instellingen. Er is meermaals stilgestaan bij het zelfondernemerschap. Er is voorts uitgebreid aandacht geweest voor de bezoeken van IGZ, de samenhangende kwaliteitsimpulsen binnen de stichting en de opvolging ervan.

Ontmoeting Centrale Ondernemingsraad van de Raphaëlstichting

In september 2016 heeft de voorzitter van de Raad van Toezicht een deel van de vergadering tussen de Raad van Bestuur en de COR bijgewoond. Onderwerpen waren onder meer:

- De werkwijze van de Raad van Toezicht en het toezicht op de Raad van Bestuur
- Procedure nieuwe bestuurder
- Impact bevindingen inspectie

Meerjarenbeleidsplan

Tijdens de vergaderingen van de Raad van Toezicht is ook aandacht geweest voor diverse onderwerpen uit het meerjarenbeleidsplan 2014-2016. Tevens is in de vergadering van 15 december 2016 door de Raad van Bestuur aangegeven dat het nieuwe Meerjarenbeleidsplan tijdens de eerste vergadering in 2017 aan de orde komt.

Clienttevredenheidsonderzoek / medewerkertevredenheidsonderzoek

In 2016 is een cliënttevredenheidsonderzoek geweest. De uitkomsten worden in 2017 met de Raad van Toezicht besproken. Voor 2017 staat een Medewerkertevredenheidsonderzoek op het programma.

Vastgoed

De ontwikkelingen binnen de vastgoedportefeuille waren regelmatig aan de orde en staan prominent op de agenda van de Auditcommissie. Voor de nieuwe locatie in Den Haag wordt samengewerkt met een andere zorginstelling. Dit proces wordt door de Raad van Toezicht goed gevolgd.

Tevens is er in 2016 een nieuwe vastgoedmanager aangesteld, omdat de vorige vastgoedmanager een nieuwe functie buiten de Raphaëlstichting heeft aangenomen.

De Grondslag

De Raad van Toezicht heeft het jaarplan, de jaarrekening, begroting en het beleid besproken en goedgekeurd.

Op advies van de Auditcommissie en na een check van de accountant besluit de Raad van Toezicht in haar vergadering van 15 december 2016 om over te gaan tot het wijzigen van de statuten van Stichting De Grondslag. Het gaat om artikel 13 'Boekjaar en jaarstukken'. De jaarstukken worden niet meegenomen in de jaarlijkse controle door de accountant; hiervoor is de stichting te klein. Wel wordt er aan het eind van het jaar een jaarrekening opgemaakt, die mede door de leden van de Raad van Toezicht wordt ondertekend. De statuten zijn op 20 december 2016 in het bijzijn van de notaris gewijzigd.

Beleidscyclus

In mei zijn de jaarrekening 2015 en het jaardocument 2015 van de Raphaëlstichting en de jaarrekening 2015 van Stichting De Grondslag goedgekeurd in aanwezigheid van de accountant.

Het jaarplan 2017 en de begroting 2017 zijn in december 2016 goedgekeurd. De overeenkomst met KMPG voor het opmaken van de jaarrekening 2016 is gecontinueerd. De Raad van Toezicht is tevreden met het behaalde resultaat over 2016.

Centrale Cliëntenraad

In november 2016 hebben de cliëntenraden van alle instellingen ingestemd met het oprichten van een

Centrale Cliëntenraad. De voorbereidingen voor de inrichting zijn in volle gang en worden in 2017 afgerond.

Bijeenkomsten, publicaties en PR

De geplande stakeholdersdag in september is door te weinig aanmeldingen verplaatst naar maart 2017.

Er is een boekje gepubliceerd (Helend Klimaat) waaraan de Raphaëlstichting inhoudelijk heeft bijgedragen.

Verder is de Raphaëlstichting diverse keren in de pers en op lokale televisiezenders verschenen. Tevens is er een presentatie geweest van een student van de Hanze Hogeschool die bij de Raphaëlstichting is afgestudeerd op duurzaam financieel nieuw management.

De gang van zaken bij de instellingen

Bij elke vergadering wordt via de kwartaalrapportage verslag gedaan van de gang van zaken bij de instellingen.

Jaarprogramma 2017

Beleidscyclus

Kwaliteit en veiligheid (nieuw op te zetten auditcommissie)

Overleg met de COR

Vastgoedstrategie

Strategische en maatschappelijke ontwikkelingen

Evaluatie meerjarenbeleidsplan 2014-2016

Nieuw meerjarenbeleidsplan 2016 – 2018

Tendering nieuwe accountant

3.4. Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

De audit van de accountant heeft de nadruk gelegd op de AO/IC processen rondom de geldstromen met de gemeenten en de migratie naar een nieuw zorgregistratiepakket.

De bevindingen hebben geresulteerd in directe verbeteracties zoals uitbreiden van de risicoanalyses in de interne controles en verbeteren beheersmaatregelen rondom de productie.

Risicobeheersing en controlesystemen

De volledige rapportage van de maand is binnen drie weken beschikbaar, zodat afwijkingen tijdig gesignaleerd worden.

Inzake administratie organisatie en interne controle wordt aan de wettelijke eisen voldaan.

Het nieuwe zorgregistratiepakket biedt goede mogelijkheden om de interne beheersing op de processen te verstevigen.

Voor de risicobeheersing is een werkgroep (AKWA) actief bestaande uit twee AO/IC functionarissen (A) en de coördinator kwaliteit (KWA) die elk kwartaal alle relevante documenten en rapportages doornemen en beoordelen op risico's. Deze AKWA, waarbinnen verschillende rapportages samengebracht worden ter onderbouwing van de kwartaalrapportage binnen de stichting, is een

goede aanzet om breed trends te signaleren en in samenhang met elkaar te zien. Ook de governance lijkt dan in samenhang belegd.

Wijzigingen in de bedrijfsvoering
Nieuw elektronisch cliëntendossier

In 2016 is de Raphaëlstichting overgestapt op een nieuw elektronisch cliëntendossier, het systeem ONS van Nedap. Dit is goed verlopen. Er is enorm veel werk verzet om alle gegevens uit het oude systeem over te zetten naar het nieuwe systeem.

Novalishoeve heeft eigen bakkerij

Vanaf april 2016 is Novalishoeve gestart met een eigen bakkerij. De nieuwe voorziening biedt werk aan zes cliënten.

Queeste verder zonder directeur

Per 1 juni heeft Queeste geen directie meer maar gaan de teams met hun activiteiten door vanuit een netwerk-structuur. De teams GGZ, ambulante en Molenhuis gaan in de regio Alkmaar samenwerken.

De Es en de houtwerkplaats

In juni 2016 is de vierde locatie van Rudolf Steiner Zorg in gebruik genomen: De Es. Hier wonen vijf bewoners met een verstandelijke beperking. Deze bewoners gaan bijna allemaal naar de werkplaatsen op de Nieuwe Parklaan. Daar is een nieuwe houtwerkplaats bijgekomen naast de reeds bestaande kunstwerkplaats.

De Kosterij

In oktober 2016 opende De Kosterij van Breidablick in het centrum van de Middenbeemster haar deuren. De Kosterij is een lunchroom en verswinkel met biologische streekproducten. Er werken 15 bewoners van Breidablick.

Zelfsturing/zelfondernemen

In 2016 is weer een aantal teams op de verschillende locaties gestart met zelfsturen/zelfondernemen.

Fermento bakkerij in nieuw pand

Fermento gaat een grote bakkerij vestigen aan de Kennemerstraatweg. De bestaande bakkerij aan de Lindenlaan gaat verhuizen naar de Kennemerstraatweg. Ook de banketbakkerij van de Laat gaat hier naar toe. De klant kan via een route een gedeelte van de bakkerij betreden zodat hij de diverse werkzaamheden kan zien. Ook kun je er koffie-to-go krijgen en lekkere broodjes.

Zichtbaarheid

Project 'Innerlijk portret' op Breidablick

Vanaf oktober 2015 tot en met maart 2016 nam een groep van elf bewoners-kunstenaars van Breidablick te Middenbeemster deel aan het kunstproject 'Innerlijk Portret', georganiseerd door Stichting Kunst met Plezier.

Jubilea

Parnassiagroep bestaat 12,5 jaar

De Parnassiagroep van Scorlewald vierde op 17 maart haar 12,5 jarig jubileum. De

hovenierswerkplaats zorgt voor het onderhoud van het Parnassiapark in Bergen aan Zee en het opruimen van zwerfvuil in de kustgemeente.

Scorlewald 50 jaar

In de periode van 29 september tot 14 oktober vierde Scorlewald haar 50 jarig bestaan met muziek, lezingen, toneel, een festival en een talentenshow.

Dijkgatshoeve 5 jaar

Op 29 oktober werd 5-jarig bestaan van Dijkgatshoeve gevierd met een expositie van werk van de bewoners en de onthulling van het nieuwe zonnepanelendak waardoor de boerderij nu geheel CO2 neutraal is.

lambe 10 jaar

Op 5 september vierde lambe haar 10 jarig bestaan met een gezellig samenzijn. Ouders hadden een mooie beeldpresentatie van de afgelopen 10 jaar verzorgd.

3.5. Cliëntenraad

Organisatie cliëntenraden

De medezeggenschap van cliënten en/of vertegenwoordigers wordt per locatie geregeld via de cliëntenraden op de locaties. Regelmatig vinden vergaderingen plaats met de betreffende directies. Vanuit de diverse cliëntenraden van de instellingen is er een afvaardiging voor het overkoepelend cliëntenplatform. Het platform vergadert halfjaarlijks samen met de Raad van Bestuur. Daarnaast is er een Centrale cliëntenraad. De Centrale Cliëntenraad kan het recht op enquête uitoefenen. De Centrale Cliëntenraad heeft hiervan geen gebruik gemaakt in 2016.

Ondersteuning

Naar behoefte kan elke cliëntenraad scholing en ondersteuning krijgen. Cliëntenraden worden ondersteund door medewerkers vanuit de instellingen of het centraal bureau of externen, teneinde hun bijeenkomsten te organiseren, notuleren en te communiceren naar directie en bestuur. In 2016 zijn cliëntenraden versterkt door een extra inzet van Raad op Maat. Een aantal cliëntenraden heeft hiervan gebruik gemaakt. Ook was er een lidmaatschap van de LSR waar de cliëntenraden advies konden vragen.

Jaarverslag 2016: Platform Cliëntenraden

Platform Cliëntenraden heeft in 2016 twee maal vergaderd met het bestuur bij Midgard en bij Queeste. In de eerste vergadering van 6 april is de omvorming van het platform naar een Centrale cliëntenraad besproken en de stand van zaken op de instellingen.

Tijdens de vergadering van 23 november werd ingestemd om een centrale cliëntenraad op te richten. Daarna werd uitleg gegeven over de Wkkgz (Wet kwaliteit, klachten geschillen gezondheidszorg) en de gevolgen hiervan op de klachtenafhandeling. Ook is er uitleg gegeven over het elektronisch cliëntendossier.

3.6. Ondernemingsraad

Medezeggenschap

Door het bestuur en de Centrale ondernemingsraad is vijf keer vergaderd, ondermeer over: meerjarenbeleidsplan, medewerkers- en opleidingsbeleid, investeringen, planning en- controlcyclus, bezuinigingen, ziekteverzuim. Er zijn brainstormsessies geweest met het bestuur over o.a. meer algemene thema's en de ontwikkelingen in de zorg.

4. Beleid, inspanningen en prestaties

4.1. Meerjarenbeleid

De Raphaëlstichting gaat in haar beleid uit van de kaders die de wetgeving (Wlz, WMO, Jeugdwet) aanreikt en baseert zich daarbij op het bieden van een ontwikkelingsperspectief aan cliënten en medewerkers om een zo optimaal mogelijke kwaliteit van zorgverlening en -begeleiding te realiseren. Zij doet dit vanuit een antroposofische zorgvisie in een zich herhalend proces van evaluatie en bijsturing, waarmee voortdurend ingespeeld wordt op de vragen die op de stichting afkomen. Vraagsturing betekent binnen de Raphaëlstichting: het gezamenlijk op zoek gaan naar de ontwikkelingsvraag en het levensperspectief van de cliënt. In dialoog gaan met de cliënt of diens (wettelijk) vertegenwoordiger.

Actuele wensen en keuzen van de cliënt worden in gezamenlijkheid geduid in het licht van zijn/haar biografie en levensfase, waarbij de cliënt zelf zoveel mogelijk kan sturen in zijn/haar eigen leven.

Missie

De Raphaëlstichting biedt zorg en begeleiding aan kinderen, jeugdigen, volwassenen en ouderen met een beperking op lichamelijk of psychisch gebied. Zij wil het voor cliënten en medewerkers mogelijk maken zich naar lichaam, ziel en geest te ontplooien, al naargelang de leeftijdsfase. Zij tracht de individuele ontwikkeling te versterken vanuit een sociale samenhang, die bouwt op het streven naar zingeving. Hierbij hoort een breed gedragen cultuur om cliënten en medewerkers het vertrouwen en de ruimte te geven om zich te ontplooien en om initiatieven te nemen.

Visie

Iedere zorgvisie is gebaseerd op een mensvisie. Hoe je het menselijk leven beoordeelt, bepaalt wat je in de zorgverlening belangrijk vindt. De Raphaëlstichting baseert haar zorgvisie op de antroposofische mensvisie.

Volgens deze mensvisie maakt ieder mens deel uit van drie werelden:

- de fysieke wereld die zintuiglijk waarneembaar is,
- de innerlijke wereld die innerlijk ervaarbaar is, en
- de geestelijke wereld die zich zowel in de zichtbare als in de innerlijke wereld uitdrukt en er samenhang aan geeft.

De op aarde levende mens is met deze drie werelden verbonden en bestaat uit lichaam, ziel en geest. De mens leeft als individualiteit op aarde. Hij wil ervaringen opdoen, zijn eigen talenten ontplooien en nieuwe vaardigheden leren. Ieder mens is een uniek wezen met een gezonde individuele kern. Ook zijn ontwikkelingsstoornis, hoe ernstig die ook is, doet daar niets aan af. Kinderen (in de heilpedagogie), jongeren en volwassenen (in de sociaaltherapie) en ouderen (in het verpleeghuis) worden aangesproken op hun sociale vermogens en gesterkt in hun gevoelens van eigenwaarde en volwaardigheid.

Meerjarenbeleid

Al in 2014 is binnen de Raphaëlstichting met cliënten, medewerkers, ouders, verwanten en vrijwilligers op verschillende manieren gewerkt aan het vormgeven van een meerjarenplan voor de komende jaren.

Vanuit Bestuur en het Managementteam, die al langer een proces met elkaar zijn gegaan, zijn er diverse gesprekken gevoerd binnen de organisatie, zijn er medewerkersbijeenkomsten georganiseerd en is geoefend met diverse werkvormen om tot de essentie van de agenda voor de komende jaren te komen. In het Meerjarenbeleidsplan – dat de titel 'Open de ruimte' meekreeg – staan de woorden wekken, onderzoeken, ondernemen en ondervinden centraal.

Het plan beschrijft de inzet voor drie jaren (2014-2016). De inzet is gericht op het versterken van de sociale vaardigheden. Daarmee wordt de praktijk van de zorg vooropgesteld. Het gaat om goede zorg die rust op menselijke relaties en een dialoog over de betekenis in het leven. Ook de organisatie zal de komende jaren veranderen om te kunnen inspelen op kansen en bedreigingen. Daarmee wordt de gewone bedrijfsvoering niet uit het oog verloren. Deze dient zich te voegen naar de wijzigende omstandigheden. De uitdaging is om binnen een flexibele en eenvoudig ingerichte organisatie de sociale vaardigheden te laten opbloeien.

'Open de Ruimte' is in 2015 en 2016 in brede kring uitgedragen en beleefd. Er zijn in vele teams processen gelopen. 'Open de Ruimte' is ingezet als hulpmiddel om in de transformatie te vernieuwen vanuit verbondenheid met de eigen waarden. Er is geëvalueerd welke werkzaamheden hebben plaatsgevonden door inzet (vanaf de herfst 2014) van de ondersteuningsgroep (een groep van interne en externe mensen die kunnen worden ingeroepen om de werkwoorden praktisch te maken) en de scholing van team-medewerkers die dit binnen het team verzorgen.

In 2017 wordt gestart met het opstellen van het nieuwe meerjarenbeleidsplan.

4.2. Algemeen beleid verslagjaar

In de eindevaluatie Jaarplan 2016 geeft het bestuur een overzicht van alle gestelde doelen en de ondernomen acties. Onderstaand een overzicht van gestelde doelen in jaarplannen 2016 en welke acties er zijn gerealiseerd.

A Weerbaar zijn : cultuur

Weerbaarheid groeit door innerlijke veerkracht, door eigen regie, door invloed op je omgeving. Dan is er ruimte voor creativiteit en kun je participeren in cocreatie. *Open de Ruimte* is te zien als een manier om tot cocreatie te komen. Zowel in de zorgrelatie, in het team als in de overhead wordt geoefend aan sociale vaardigheden om in de tussenruimte tot een gezamenlijke toekomst te komen.

Doel:

Versterking van het zelfondernemerschap (via cliëntparticipatie en medezeggenschap met inzet Raad op Maat) door aanspreken van ieders verantwoordelijkheid ten behoeve van de eigen kracht van cliënten.

Ondernomen acties:

Er is een traject geweest met Raad op Maat, aangeboden door bestuur en door verschillende cliëntenraden gebruikt in 2016. Een kwartiermaker heeft onderzoek gedaan naar de omvorming van het cliëntenplatform naar een centrale cliëntenraad. In december 2016 heeft een vergadering plaatsgevonden met het cliëntenplatform en is principe besloten tot de invoering van een Centrale cliëntenraad. Het cliëntenplatform zal in 2017 worden omgevormd naar een cliëntenraad.

Doel:

Voortzetting van teamondersteuning bij Open de Ruimte (scholing van een medewerker per team, hulp door de ondersteuningsgroep, inrichting oefensituaties bij vier concrete vraagstukken, meer invloed van buiten organiseren door twee visitaties en twee presentaties).

Ondernomen acties:

Afgelopen jaar is de ondersteuningsgroep actief gebleven. Najaar 2016 heeft een evaluatie plaatsgevonden van Open de Ruimte. Er is besloten dat de ondersteuningsgroep zichzelf opheft. En dat er een cultuurkring actief blijft voor het nieuw te vormen MJB 2017-2018.

Doel:

Versterking van persoonsgerichte zorg door extra aanbod beeldvormende cliëntbespreking en door het bewustzijn voor het grotere mens-beeld te vergroten tegen de hospitalisering in. Dan sluiten we nog beter aan bij de individuele vraag van de ander vanuit de vreugde om het mens-zijn.

Ondernomen acties:

Er is in 2016 veel aandacht geweest voor de 'beeldvormende bespreking'. Op allerlei instellingen is hiermee gewerkt. (zie verder onder beeldvormende cliëntbespreking in 4.4.1.)

Doel:

Verdubbeling van het aantal teams dat zelfondernemend werkt (van vijf naar tien).

Ondernomen acties:

Op twee locaties (Queeste en Rozemarijn) zijn teams zelfondernemend. Beide locaties hebben coaching gehad van adviesbureau Berkeley Square. Op Rudolf Steiner Zorg, Midgard en Scorlewald is met een aantal teams ook de ontwikkeling ingezet naar zelfondernemen.

Doel:

Doorontwikkeling tot sociale firma's van de stedelijke winkels.

Ondernomen acties:

Hoewel het niet de officiële stempel heeft, is het lokale ondernemerschap op Novalishoeve, Fermento en lambe en in mindere mate bij Santé van Rozemarijn verder doorontwikkeld.

Doel:

Traject starten voor coachend leiderschap van alle leidinggevenden en herijking van het leidinggevend kader

Ondernomen acties:

Het traject is gestart in 2016. Er is voor het middenkader de mogelijkheid geweest om een cursus 'Coachend leiderschap' te volgen. Op enkele instellingen is dit erg in het bewustzijn en wordt ermee gewerkt.

B. Betrouwbaar zijn: compliance

Weerbaarheid steunt op fysieke stevigheid, op processen die goed stromen, op helderheid in de verdeling van taken en bevoegdheden. Professioneel werken betekent betrouwbare partner zijn voor cliënten, ouders, collega's en instanties. Dat betekent, naast de grotere opgave om op je cultuur aanspreekbaar te zijn óók, dat we afspraken (in het zorgplan bijv.) nakomen, helder zijn in wat we wel en niet afspreken en doen, dat we concrete verantwoording naar anderen willen afleggen en willen leren van fouten zonder bang te zijn voor feedback.

Open Ruimte zegt iets over de kwaliteit van de binnenruimte, en over de verhouding tot de buitenruimte, maar zegt uitdrukkelijk niet dat de grenzen verdwijnen en vervagen. Open Ruimte gaat om de kwaliteit van de sociale interactie binnen de bestaande grenzen. Juist door de gezamenlijkheid

van deze beweging bestaan er oude kaders en ontstaan er nieuwe kaders. De zakelijke kaders vragen ook om betrouwbaar gedrag.

Doel:

Voor de Compliance is vanaf september 2016 fors ingezet op verbetering en versterking van de compliance middels een aanvullende opdracht vanuit het bestuur om alle kwaliteitsprocessen op gebied van zorgdossier, medicatie, BOPZ, hygiëne, personeel etc. door te lopen en te laten voldoen aan de wet- en regelgeving.

Ondernomen acties:

Er is per locatie een kwaliteits-foto gemaakt. Er zijn extra audits uitgevoerd door een externe auditor en er is maandelijks gestuurd op basis van een resultaatverslag die de instellingen maandelijks moesten maken om de voortgang te kunnen monitoren. Er heeft veel extra scholing/instructie plaatsgevonden op de instellingen op alle terreinen.

De implementatie van het nieuwe ECD in 2016 is gecombineerd met deze inzet om met name de zorgplannen inhoudelijk te verbeteren. Zorgplannen zijn meer doelgericht geworden. Het nieuwe ECD ondersteunt de slag naar planmatig werken (Plan, Do, Check, Act).

Doel:

Overhead omvormen naar flexibele diensten op maat met handige tools, met name op het gebied van P&O, Kwaliteit, Huur, Zorginkoop

Ondernomen actie:

Is in 2016 in gesprek geweest in het Managementteam en wordt in 2017 verder uitgewerkt.

Doel:

Bewustzijn vergroten voor privacy in de omgang met bijvoorbeeld digitale dossiers en foto's (NEN)

Ondernomen acties:

Tijdens de uitrol van ECD is tijdens de scholing aandacht besteed aan het zorgvuldig omgaan met de privacy en de datalek meld-procedure. Er is ook externe deskundigheid ingezet voor het bepalen van de risico's. Dit krijgt ook een vervolg in 2017. Bij de overgang naar de cloud is ook extra beveiliging gekomen in kader van privacy (bv. Wachtwoordenbeleid, in de toekomst dubbelweg authenticatie, data zijn encrypted). Elke medewerker krijgt eigen laptop. Die is per medewerker ingericht.

Doel:

Verminderen van regels en protocollen waar dat kan (regelarme zorg).

Ondernomen actie:

Er is een slag gemaakt in 2016 bij de aandacht voor de compliance naar meer uniformiteit en beknopte procedures die voor alle medewerkers gelden en in een basisboek voor kwaliteit worden opgenomen.

Doel:

Interne controle en interne rapportage expliciet in een PDCA-cyclus brengen, gecombineerd met extra scholing in gebruik van het ECD.

Ondernomen actie:

Er is extra scholing geweest voor de implementatie van het ECD. In het nieuwe ECD is de PDCA beter geborgd doordat er signaleringen zijn ingebouwd ten aanzien van evaluaties voor bijvoorbeeld aflopende zorgplannen.

Doel:

Reductie van de medicatie-fouten via aparte teamgerichte scholing.

Ondernomen actie:

Er is een teamgerichte scholing/instructie geweest op het gebied van medicatie op alle instellingen en een scholing van de aandachtfunctionarissen medicatie van de teams door de apotheker. Er zijn op een groot aantal locaties medicijnkarren aangeschaft. De reductie in het aantal medicatie-fouten bedroeg 5% ten opzichte van 2015.

Doel:

De beroepsopleiding (MZ) opnieuw inrichten nu stichting EMC stopt.

Ondernomen actie:

Met de lokale ROC's zijn afspraken gemaakt voor een beroepsopleiding.

C. Herkenbaar zijn: communicatie

We gaan mee in de kanteling en zetten in op grotere netwerken en betrekken meer mensen van buiten. We houden vast aan onze waarden en blijven gericht op relationele kwaliteit (zorgrelatie), gezondheid (aanpassingsvermogen en veerkracht), samenwerking (cocreatie), duurzaamheid (lange termijn). We laten ons inspireren door een brede visie op de mens zodat de hele mens steeds mee kan doen.

Doel:

Locaties of teams die zelfondernemend gaan werken presenteren hoe hun werkwijze aansluit bij de missie en visie van de Raphaëlstichting.

Ondernomen acties:

In de regio Alkmaar is er een omvorming naar extramuraal netwerk geweest.

Doel:

Er komt een interne en een externe publicatie over de beweging van Open de Ruimte en hoe die aansluit bij de waarden die wij uitdragen.

Ondernomen actie:

Er is een interne publicatie van de resultaten van Open de Ruimte geweest in juni 2016: 'Omzien in verwondering'.

Doel:

Het nationale en internationale verband tussen de instellingen verzwakt wat de herkenbaarheid vermindert; we zetten ons actief in voor de NVAZ, voor een nieuwe leerstoel, voor internationale samenwerking.

Ondernomen acties:

Per 1 februari 2017 starten de Nederlandse Vereniging van Antroposofische Zorgaanbieders (NVAZ) en de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) het Bernard Lievegoed Onderzoekscentrum op het gebied van antroposofische zorgverlening. Het onderzoek richt zich op de zorg voor verstandelijk gehandicapten en ouderen. Met de onderzoeksplaats wordt de voormalige Bernard Lievegoed Leerstoel van emeritus hoogleraar Hans Reinders op een nieuwe wijze voortgezet en blijft deze ingebed bij de faculteit der Godgeleerdheid van de VU. Per 1 februari 2017 is Pim Blomaard ook benoemd als hoofdonderzoeker aan het Bernard Lievegoed Onderzoekscentrum op het gebied van antroposofische zorgverlening. Hij zal parttime verbonden blijven aan de Raphaëlstichting.

4.3. Algemeen kwaliteitsbeleid

Kwaliteitsmanagementsysteem (KMS)

De Raphaëlstichting is gecertificeerd voor HKZ sinds februari 2008. Tussentijds wordt de Raphaëlstichting elke drie jaar gehercertificeerd. Eind 2014 en begin 2017 is de stichting wederom gehercertificeerd.

Op elke instelling is een kwaliteitsmedewerker werkzaam. Coördinatie en afstemming vindt plaats in het tweemaandelijks overleg van de kwaliteitsmedewerkers.

Vanaf september 2016 is door de instellingen hard gewerkt om te voldoen aan de wetgeving mede naar aanleiding van een inspectie door IGZ op verschillende instellingen. Medewerkers waren onvoldoende op de hoogte van de wet- en regelgeving. Hier is enorm veel aandacht aan besteed. Er is een mooie brochure 'Grensoverschrijdend Gedrag' ontwikkeld door een van de instellingen die nu op vele locaties wordt uitgereikt aan medewerkers en cliënten. Er is scholing gegeven.

De pilot regelarme zorg die eind 2015 van start is gegaan met enkele teams, is vanwege extra werkzaamheden die naar aanleiding van het Inspectiebezoek moesten worden verricht, naar de achtergrond gedrongen. Dit zal in 2017 weer opnieuw worden bekeken.

Vanuit de periodieke audits van DNV blijkt dat de instellingen enerzijds steeds beter alles voor het kwaliteitsmanagementsysteem geborgd hebben, maar dat anderzijds het kwaliteitsmanagementsysteem nog onvoldoende voor de medewerkers en instellingsleiding ondersteuning biedt. Ook vanuit de interne audits is te zien dat de instellingen steeds meer gewend raken aan de HKZ-eisen.

Aan de andere kant geven de bezoeken door de Inspectie Gezondheidszorg (IGZ) aan dat het op een aantal basispunten soms niet op orde is. Hier is najaar 2016 een flinke inhaalslag gemaakt. Dit zal ook nog extra aandacht krijgen in 2017.

Jaarlijks vindt er een systeembeoordeling plaats van elke instelling met de Raad van Bestuur en de directie van de betreffende instelling. De systeembeoordeling is onderdeel van de jaarplancyclus en samengevoegd met het jaarverslag.

Interne audits

De Raphaëlstichting heeft een klein, stabiel, gemotiveerd auditteam van tien auditoren. Er zijn twee auditrondes geweest in het voorjaar en in het najaar. De audits leveren te weinig concrete verbeterpunten op. In 2016 is daarom scholing geweest.

Externe audit

De externe audit heeft mei 2016 plaatsgevonden. Er was een aantal verbeterpunten waarvoor een plan van aanpak is geschreven op het gebied van medicatie, planmatig werken en evaluaties vrijheidsbeperkende maatregelen. De certificerende instelling (DNV) is akkoord gegaan met het plan van aanpak.

IGZ

De Inspectie (IGZ) heeft drie onaangekondigde bezoeken gebracht aan twee verschillende locaties (Breadablick en Rudolf Steiner Zorg) van de Raphaëlstichting. Hieruit kwam een groot aantal verbeterpunten naar voren. Rudolf Steiner Zorg kwam daarmee op de lijst van 150 verpleeghuizen in categorie 2. Het bestuur heeft in een bestuursgesprek met IGZ nader toelichting op de situatie gegeven. Het bestuur heeft de geconstateerde feiten ernstig genomen en concreet en voortvarend opgepakt op Rudolf Steiner Zorg maar ook op de overige locaties. De verbeterpunten die zijn geconstateerd door IGZ, zijn opgepakt in een plan van aanpak. Er is veel aandacht gegaan naar extra scholing, instructie en borging van de ingezette maatregelen. Op een aantal locaties zijn

medicijnkarren aangeschaft. Ook is een externe auditor ingezet om op de locaties te toetsen of er wordt voldaan aan de wet- en regelgeving. Dit alles heeft er toe geleid dat IGZ tijdens het laatste bezoek in 2017 tevreden was over de bereikte resultaten op Rudolf Steiner Zorg en dit heeft afgerond.

Kwaliteitskader

Ook zijn de lijsten van het kwaliteitskader voor VWS ingevuld. De resultaten voor zowel pijler 1 als pijler 2 over het jaar 2016 waren zeer goed vergeleken met de landelijke benchmark. Verbeterpunt in lijst 2A was het uitvoeren van een risico-inventarisatie op gebied van mondzorg en gezondheid. Ook separatie was een aandachtspunt. Mogelijk is dit verward met afzondering op de eigen kamer aangezien er vrijwel niet gesepareerd wordt bij de Raphaëlstichting.

Pijler 2B (cliëntentevredendeheidsonderzoek) heeft in 2016 plaatsgevonden. Hieruit kwam naar voren dat cliënten vinden dat begeleiders soms te weinig tijd voor hen hebben en dat ze niet weten wat de cliëntenraad voor hen kan betekenen. Ook de cliënten die onder de Jeugdhulp vallen zijn hierin meegenomen. Aandachtspunten voor de locaties waar veel jeugdhulp wordt gegeven is ook dat ouders vinden dat begeleiders soms te weinig tijd hebben voor hun kind en dat de schoonmaak beter kan. Men was wel tevreden over het meedenken over het zorgplan.

Pijler 3 is elders in dit jaardocument beschreven onder hoofdstuk 4.4.1. ('Beelden uit de praktijk').

Brandveiligheid

Het brandveiligheidsbeleid staat hoog op de agenda. Externe aspecten (calamiteiten en nieuwe wetgeving) en interne aspecten (uitgevoerde gebouw aanpassingen) hebben ertoe geleid dat gebouwen op onderdelen niet meer voldoen aan de huidige normen en standaarden ten aanzien van de brandveiligheid. Door adviesbureau Nieman is ondermeer op de locaties Scorlewald, Midgard en Breidablick het theoretisch toetskader vastgelegd ten aanzien van wettelijke compartimentering en vastgelegd in een nieuwe omgevingsvergunning brandveilig gebruik. Op basis van deze eenduidige vastgelegde compartimentering zijn alle brandscheidingen op orde gebracht op Scorlewald en Midgard. De werkzaamheden zijn zowel door Nieman als de brandweer in orde bevonden. Op locatie Breidablick staat dit gepland in het eerste kwartaal 2017.

4.4. Kwaliteitsbeleid ten aanzien van patiënten/cliënten

4.4.1. Kwaliteit van zorg

Moeilijk verstaanbaar gedrag (MVG)

Op 2 juni 2016 vond het vierde symposium 'moeilijk verstaanbaar gedrag' plaats. In de eerste twee symposia lag de nadruk op praktisch werken met mensen met moeilijk verstaanbaar gedrag. In het derde symposium lag de nadruk op het ontwikkelen en bundelen van de visie en op het vierde symposium stond de presentatie van het visiestuk centraal. Het Visiedocument van de Raphaëlstichting over Moeilijk Verstaanbaar Gedrag is gepresenteerd en gepubliceerd. Het bevat vier pijlers waarop de zorgverlening is gebaseerd, namelijk:

- Gedrag is een boodschap
- Gelijkwaardigheid is de basis
- Gemeenschap is de bedding
- Relatie is ons instrument.

In de publicatie, die ook concrete voorbeelden van cliënten bevat, worden deze thema's nader uitgewerkt

en in uitgangspunten voor de zorg vertaald. Consequenties voor medewerkersbeleid en scholingsbeleid

worden benoemd. Tijdens de presentatie werd het Visiedocument aangeboden aan de voorzitter van de centrale cliëntenraad. Ook is een lijst van zowel algemene alsook specifieke (antroposofische) instrumenten opgenomen waarmee gewerkt kan worden en waarover informatie beschikbaar is.

Vanuit deze visie is in 2016 het initiatief genomen om de expertise binnen de Raphaëlstichting op het gebied

van complexe zorg beter te bundelen en voor elkaar te benutten. In 2017 zal dit zijn beslag krijgen.

Beeldvormende cliëntbespreking

De beeldvormende cliëntbespreking (BCB) is een bijzondere vorm van multidisciplinair zorgoverleg waarin de cliënt in zijn of haar kwaliteit van bestaan centraal wordt gesteld.

Het is ook een vorm van een diagnostisch instrument waarin naar de cliënt in de volle breedte van het bestaan wordt gekeken: naar de lichamelijke gestalte, de constitutie, de psychologische configuratie en de biografische levensdraad. Daarbij wordt van de deelnemers een innerlijke voorbereiding en een persoonlijke betrokkenheid gevraagd. De cliëntbespreking zelf kenmerkt zich door een methodische gang die uitmondt in een perspectief voor de cliënt, alsook door een respectvolle en aandachtsvolle concentratie op de existentie van de individuele cliënt.

Binnen de Raphaëlstichting kon in 2016 niet op alle locaties deze (ook tijdsintensieve) vorm van MDO gerealiseerd worden. Wel vinden onderdelen van dit instrument ook hun weg in de structurele teamvergadering. Op enkele locaties wordt het instrument van de BCB structureel en gericht ingezet; zo is op Midgard een nieuwe cyclus gestart waarin de methode structureel wordt gehanteerd en geïmplementeerd.

Vanuit de Raphaëlstichting is een aantal oefensessies georganiseerd voor mensen die de methode willen leren kennen. Verder is meegewerkt aan een landelijke publicatie die in 2017 zal verschijnen en waarin een aantal varianten op de methode verder is uitgewerkt. Er is contact gelegd met het lectoraat Antroposofische Gezondheidszorg in Leiden om te onderzoeken of onderzoek naar de werkzaamheid van deze methode kan worden gestart.

Beelden uit de praktijk

Dit instrument wordt nu breed ingezet. De Raphaëlstichting heeft in 2016 verder gewerkt met de 'Beelden uit de praktijk' (een variant op Beelden van kwaliteit van professor Hans Reinders). Er zijn observatietrajecten op verschillende locaties geweest. Dit levert steeds verrassende inzichten op.

Opleiding cliënten

- In 2016 is de praktijkopleiding op Scorlewald gestart. Deze praktijkopleiding is in samenwerking met stichting Santiago (een lunchroom in Egmond aan Zee), Fermento en de keuken van Scorlewald tot stand gekomen.
- Bij lambe zijn acht deelnemers een MBO-1 opleiding gestart voor bakkersassistent aan het ROC Amsterdam. Op 7 juli 2016 kregen zij hun diploma.

Vrijheidsberperkende maatregelen (BOPZ)

Het beleid rond middelen en maatregelen is erop gericht maximale vrijheids- en bewegingsruimte aan de cliënten te bieden. Het streven is om vrijheidsbeperkende middelen en maatregelen alleen in te zetten om ernstige situaties te voorkomen en de vrijheidsbeperkende middelen en maatregelen vervolgens op zo kort mogelijke termijn, als de situatie dat mogelijk maakt, op te heffen. Het afgelopen jaar is verder gewerkt aan de afbouw van het aantal toegepaste vrijheidsbeperkende maatregelen. Er vindt geen separatie meer plaats en ook het gebruik van psychofarmaca is zeer beperkt.

4.4.2. Klachten (exclusief particuliere FPC's)

Verslag klachtencommissie cliënten 2016

Klachtenregeling

Binnen de Raphaëlstichting is een klachtenregeling voor cliënten. Daarnaast is er een route voor officiële klachten en niet-officiële klachten.

De officiële klachten worden ingediend bij een onafhankelijke klachtencommissie. De niet-officiële klachten worden direct binnen de instelling opgepakt door de betreffende leidinggevende. Daarnaast is er de mogelijkheid voor cliënten om contact te zoeken met de vertrouwenspersoon voor een luisterend oor en/of advies.

Informatie over de klachtenprocedure en de vertrouwenspersonen wordt op verschillende manieren onder de aandacht gebracht, bijvoorbeeld via nieuwsbrieven, door bij groepen langs te gaan of door een folder. Ook staat de informatie op de website van de Raphaëlstichting.

Samenstelling klachtencommissie

De klachtencommissie bestaat uit:

Jan Blokland, Raadsheer Gerechtshof Amsterdam.

Onafhankelijk voorzitter en jurist.

Anne de Wit-Zuidema, psycholoog.

Voorgedragen namens de cliëntenraden.

Rika van den Berg, orthopedagoge/GZ-psycholoog voor het Maartenhuis.

Lid voor zover de klacht niet het Maartenhuis betreft.

Werkwijze

Een klacht wordt schriftelijk aan de commissie voorgelegd.

Aan de behandeling van de klacht wordt door alle drie de leden van de klachtencommissie deelgenomen.

Beide partijen (klager en de instelling) worden gehoord.

Klachten cliënten Raphaëlstichting

In 2016 zijn drie klachten behandeld.

Eén klacht tegen Rozemarijn betreffende het vervoer van een cliënt.

Een klacht tegen Midgard over gebrekkige zorg.

Een klacht tegen Scorlewald over gebrekkige zorgverlening.

Bij alle drie de klachten zijn afspraken gemaakt tussen de partijen.

Vertrouwenspersonen

Binnen de Raphaëlstichting zijn er per instelling vertrouwenspersonen voor cliënten aangesteld. Jaarlijks brengen zij verslag uit aan bestuur, directie en de leden Klachtencommissie Cliënten.

Informatie over de klachtenprocedure en de vertrouwenspersonen staat op de diverse websites. Vanaf 2010 komen de vertrouwenspersonen regelmatig bij elkaar om ervaringen uit te wisselen.

In 2016 zijn de vertrouwenspersonen twee maal bij elkaar geweest en hebben ze scholing gehad.

Met de vertrouwenspersoon cliënten is 25 keer (in 2015 20 keer) contact opgenomen.

Onderwerpen die daarbij ter sprake kwamen waren: bejegening door medewerkers, zorgverlening, relatie cliënten onderling, vermissing spullen en vervoer. De vertrouwenspersonen proberen samen met de klager tot een oplossing te komen. Dit is in vrijwel alle gevallen gelukt.

4.5. Kwaliteit ten aanzien van medewerkers

4.5.1. Personeelsbeleid

Medewerkersbeleid

Ontwikkelingsgericht medewerkersbeleid in perspectief

Het Meerjarenbeleidsplan 2014 – 2016 van de stichting “Open de ruimte” nodigt medewerkers uit zich open te stellen voor de toekomst en de veranderingen in de zorg. Het medewerkersbeleid vraagt medewerkers aan te sluiten bij de eigen motivatie: wat zijn je belangrijke bronnen, hoe kun je hiermee in verbinding blijven en hoe kun je één en ander inzetten voor de toekomst? Medewerkers konden deelnemen aan een master Bronnen, die twee keer is uitgevoerd.

Centraal in het ontwikkelingsgerichte medewerkersbeleid van de instellingen staan de medewerkersgesprekken die uiteraard ook in dit verslagjaar zijn gevoerd. In essentie gaan deze gesprekken over de vraag hoe de ontwikkeling van de organisatie en van de medewerker vruchtbaar aan elkaar kunnen zijn. Daartoe worden in de medewerkersgesprekken onder andere de effecten van de gevolgde opleidingen aan de orde gesteld.

Er is een aantal pilots van start gegaan met zelfondernemende teams. Eén van de aspecten daarbij is het medewerkersbeleid en hoe daar de staf op te bevragen. Er is onderzoek gedaan naar hoe “medewerkers en organisatie” zich in de toekomst meer als dienst kan functioneren. In 2017 zal dit

onderzoek worden voortgezet en zullen vervolgens concrete stappen worden gezet.

De algehele vacaturestop is in 2016 gehandhaafd.

Scholing en opleiding

Er is een scholingsplan 2014 – 2016 vastgesteld. Hierin wordt eveneens aangesloten op het meerjarenbeleidsplan en de transitie van de zorg (van zorgen voor naar zorgen dat) en het concept van “leren in de praktijk”. Speerpunt is onder andere teamontwikkeling in het kader waarvan bij de instellingen diverse pilots zijn gedaan waarbij teams gecoacht werden.

Verder is in 2016 de interne opleiding coachend leidinggeven van start gegaan, ter ondersteuning van de veranderende positie van leidinggevendenden in het kader van de ontwikkeling van teams naar meer zelf ondernemen.

De opleiding voor werkplaatsleiders is vernieuwd en in de nieuwe opzet eveneens gericht op zelf ondernemen.

Gezondheid en verzuim, arbeidsomstandigheden

Het gemiddelde ziekteverzuim (Bron: Vernet) bedroeg 5,9% (2015: 5.62%). Er wordt sinds 2015 door de meeste instellingen voor het eerst gewerkt met het Arbeidsdeelname-systeem, waarbij de medewerker eigen regie voert in samenwerking met zijn/haar leidinggevende. Medewerkers vragen in geval van ziekte loondoorbetaling aan en starten zelf hun reïntegratie op. De instellingen hebben extra trainingen en begeleiding aangeboden gekregen ten behoeve van de implementatie.

In het kader van de sectorale Arbo-catalogus zijn er nog instellingen bezig met de afronding van het onderwerp fysieke belasting. Door de wisselingen van preventiemedewerkers is het niet gelukt om alle onderwerpen opnieuw op te pakken. Dat wordt verschoven naar 2017. In 2017 worden de thema's werkdruk en medewerkersonderzoek opgepakt. Verder zijn ondermeer trainingen aangeboden waarvoor ook subsidie was aangevraagd en ontvangen.

Arbeidsvoorwaarden en Medezeggenschap

In 2016 is de nieuwe CAO GhZ geïmplementeerd (looptijd 1 januari t/m 31 december 2016), met als speerpunten o.a. ORT tijdens vakanties en beperkte inzet 0-urencontracten. In het verslagjaar is ook de nieuwe CAO VVT afgekomen (looptijd 1 april 2016 – 31 maart 2018), waarin ook de ORT tijdens vakanties is geregeld.

Door het bestuur en de Centrale ondernemingsraad is vijf keer vergaderd, ondermeer over: begroting/ bezuinigingen en financiële rapportages, werkkostenregeling, verzuimprotocol en ziekteverzuim, protocol grensoverschrijdend gedrag, nieuwe klokkenluidersregeling, onregelmatige dienst en gezondheid.

Participatiewet

In 2016 zijn er diverse inspiratie-bijeenkomsten georganiseerd waaraan ook externe instanties zoals UWV en gemeente Alkmaar hebben deelgenomen. Het motto luidde: de Raphaëlstichting participeert.

4.5.2. Kwaliteit van het werk

Medewerkerstevredenheid

De Raphaëlstichting heeft in 2014 een medewerkerstevredenheidsonderzoek met vragenlijsten uitgevoerd. In 2017 vindt het volgende onderzoek plaats.

Verslag klachtencommissie medewerkers 2016

Klachtenregeling

Binnen de Raphaëlstichting is een klachtenregeling voor medewerkers.

Er is een route voor officiële klachten en niet-officiële klachten.

De officiële klachten worden ingediend bij een onafhankelijke klachtencommissie. De niet-officiële klachten worden direct binnen de instelling opgepakt door de betreffende leidinggevende. Daarnaast is er de mogelijkheid voor medewerkers om contact te zoeken met de vertrouwenspersoon voor een luisterend oor en/of advies.

Informatie over de klachtenprocedure en de vertrouwenspersonen wordt op verschillende manieren onder de aandacht gebracht, bijvoorbeeld via nieuwsbrieven, door bij groepen langs te gaan of door een folder. Ook staat de informatie op de websites.

Samenstelling klachtencommissie

De klachtencommissie voor medewerkers bestaat uit:

* Mevr C. Kuipéri-Botter, voorzitter

Advocaat

* Dhr. R. Scheltis, lid

Eigen bedrijf in begeleiding, bemiddeling en advies.

* lid: vacature.

Vanwege een vacature is bij de behandeling van de klacht in 2016 de heer T. van Schie (voormalig directeur Rudolf Steiner Zorg) gevraagd om de commissie als lid te versterken.

Werkwijze

Een klacht wordt schriftelijk aan de commissie voorgelegd.

Aan de behandeling van de klacht wordt door alle drie de leden van de klachtencommissie deelgenomen.

Beide partijen worden gehoord.

Klachten medewerkers Raphaëlstichting

In 2016 is een klacht ingediend bij de officiële klachtencommissie.

Het betrof een klacht van een medewerker tegen de directie van Breidablick over zijn ontslag. De klacht is deels gegrond verklaard.

Naast de officiële klachten die via de klachtencommissie kunnen worden ingediend, zijn er ook niet-officiële klachten die bij de vertrouwenspersonen voor medewerkers terecht komen.

Vertrouwenspersonen

Binnen de Raphaëlstichting zijn er per instelling vertrouwenspersonen voor medewerkers aangesteld.

Jaarlijks brengen zij verslag uit aan de Klachtencommissie medewerkers en aan de directie en het bestuur.

Informatie over de klachtenprocedure en de vertrouwenspersonen staat op de diverse websites. Vanaf 2010 komen de vertrouwenspersonen regelmatig bij elkaar om ervaringen uit te wisselen. In 2016 zijn de vertrouwenspersonen twee maal bij elkaar geweest. Ook is er scholing geweest van de vertrouwenspersonen-medewerkers.

Bij de vertrouwenspersoon-medewerkers hebben 55 (in 2015 28) gesprekken plaatsgevonden. Onderwerpen die ter sprake kwamen, waren: conflicten in de werksituatie, functioneren/samenwerken collega's, gedwongen beëindiging contract en pesten. De vertrouwenspersonen proberen samen met de klager tot een oplossing te komen.

4.6. Samenleving en belanghebbenden

In de samenleving

De Raphaëlstichting streeft ernaar dat de zorg wordt aangeboden, daar waar de vraag het grootst is en waar initiatiefnemers zich hebben gemeld om te komen tot het opstarten van een voorziening. Dat kan inhouden dat de zorg niet alleen voor cliënten, maar - als uitvloeisel daarvan - ook voor de betreffende wijk of buurt tot een meerwaarde kan leiden. Dit komt onder andere tot uiting in het gebruik maken van monumenten met cultuurhistorische waarde om werkgelegenheid (dagbesteding) te creëren voor cliënten (zoals Korenmolen de Otter in Oterleek), waardoor een dorpsgemeenschap tevens een winkel rijker wordt en de leefbaarheid vergroot wordt.

Ook het werk bieden aan cliënten van Fermento, een winkel/bakkerij, annex lunchroom in het centrum van Alkmaar, maakt dat integratie heel gewoon wordt.

In buurtschap Ferm Rozemarijn in Haarlem wonen medewerkers, jongeren met een psychosociale hulpvraag, kinderen met een meervoudige beperking en mensen 'van buiten' samen. De winkel (Rozemarijn Santé) die daar vlakbij ligt, richt zich op het multiculturele karakter van de buurt. De inpandige bakkerij die in open verbinding met de winkel staat, bevordert uitwisseling tussen buurtbewoners en de jongeren die er werken.

Verder wordt regelmatig door bedrijven en niet zorg-gerelateerde instellingen gebruik gemaakt van de gastvrijheid van de voorzieningen om in het kader van personeelsdagen, veelal in samenwerking met de cliënten, werkzaamheden te verrichten op de terreinen van de instellingen. Hierdoor ontstaat een plezierige wederzijdse band en wordt integratie bevorderd.

4.7. Financieel beleid

Het financieel beleid is gericht op stabilisatie en weerbaarheid van de exploitatie tegen een achtergrond van maatschappelijke ontwikkelingen (eigen regie en participatie) en veranderende regelgeving bij de overheid (beperking toegang WLZ en bezuinigingen) waarbij sprake is van een toenemend en mogelijk stapelend aantal risico's.

Door mogelijke risico's in omzetzakking zullen personeelskosten meefluctueren door benutting van de

flexibele schil. Ondanks de transitie blijft de omzet totaal behouden op het niveau van rond de 60 mln totaal en groeit licht in 2016 naar 62,3 mln (2015 : 62,1 mln)

Ontwikkelingen

Het financieel beleid wordt in de kwartaalrapportages geanalyseerd. Onderstaande een samenvatting van de belangrijkste ontwikkelingen.

Het eerste kwartaal staat geheel in het teken van afronding van de facturaties en declaraties aan de 41 gemeenten en verantwoording. Verantwoording aan de gemeenten, zorgkantoren en de externe accountant. Verschillende controleprotocollen zijn afgegeven voor verschillende zorgsoorten en verschillende gemeenten; dit maakt de verantwoording extra complex.

De werkdruk op de backoffice zoals zorgadministratie en controlling is als gevolg hoog. Er is in een projectgroep gewerkt aan de selectie van nieuw zorgregistratiepakket wat niet alleen de backoffice maar ook de organisatie beter kan ondersteunen. Er is een samenwerking gestart met bureau Studelta uit Amsterdam dat pas afgestudeerden in haar portefeuille heeft.

AKWA volgt tevens de financiële voortgang van verliesgevende locaties, het GGZ onderdeel vraagt wederom een toename van inzet van de centrale backoffice voor met name het DBC 18- overgang naar alle verschillende gemeenten waardoor bij doorbelasting op basis van werkelijke inzet (zowel in formatie als auditkosten) dit onderdeel nog verder verliesgevend zou zijn dan nu zichtbaar is. Vanuit de AKWA-werkgroep wordt de werkdruk door de transitie ook gesignaleerd. Ook vanuit AOIC is de verantwoording door versnippering van gemeenten en zorg aanzienlijk toegenomen. AKWA signaleert dat versterking en tevens borging op de overhead van groot belang is. Vanuit AKWA wordt tevens aandacht gevraagd voor de coördinatie en afstemming met de zelfondernemende teams en in het bijzonder tav wet- en regelgeving.

Vanuit de projectgroep ECD is een nieuw zorgregistratiepakket geselecteerd 'ONS' van Nedap dat niet alleen de backoffice maar ook de organisatie beter kan ondersteunen met sturen. De projectgroep met werkgroepen is van start gegaan met als doel om per 1 juli de backoffice (=productie-deel inclusief declaratie) over te laten gaan. (Na 2 maanden schaduwdraaien op diverse pilot-locaties is de live-gang voor de back-office 1 augustus geworden: een grote prestatie).

Per 1 augustus is de back-office van ONS van leverancier Nedap live gegaan. In het 3e kwartaal is het zorgdossier uitgerold en zijn opleidingen verzorgd. Dit loopt door in het 4e kwartaal. Per jaareinde zijn alle zorgdossiers overgezet vanuit het oude zorgregistratiepakket Careview naar ONS. In het 4e kwartaal ligt de nadruk op het opzetten van stuur- en managementinformatie.

De herschikking 2016 was een ingewikkeld proces. In eerste instantie waren er landelijk te weinig gelden beschikbaar om alle overproductie te vergoeden en moesten de zorgkantoren opnieuw langs VWS. Dit is uiteindelijk gelukt, maar merkbaar is dat de doelmatigheid een belangrijke rol gaat spelen in de WLZ. Er worden aanvullende afspraken met zorgkantoren gemaakt met meetbare doelstellingen, waaraan zorggelden zijn gekoppeld. Dit vraagt extra aandacht van de organisatie.

Er hebben diverse AO/IC controles plaatsgevonden op diverse locaties die opvallen.

Tijdens de zomer is het begrotingsproces 2017 gestart met de formatie-begroting als basis. De in te zetten formatie wordt vergeleken met een berekening van de normformatie waarin rekening wordt gehouden met de zorgzwaarte van de cliënten. Nieuw dit jaar was een breder georganiseerde begrotingsbijeenkomst op Breidablick waarin ook de CR en OR waren vertegenwoordigd.

Er heeft een pilot plaatsgevonden voor SDB selfservice waarin in een testomgeving de functionaliteiten rondom declaraties en personeel zijn getest. Eind oktober is de pilot positief geëvalueerd en het voornemen is om in het nieuwe jaar deze functionaliteit binnen de organisatie uit te rollen.

Er is een werkgroep Informatisering & Automatisering welke per kwartaal bijeen komt. In dit overleg komen alle gebruikte applicaties samen en wordt tevens het applicatiebeheer gemonitord. Het ICT landschap, het netwerk als basis, de verbindingen (o.a. De Cloud), en de belangrijke ontwikkelingen van de applicaties worden in dit overleg geëvalueerd. Tevens is er een werkgroep informatiebeveiliging en datalekken actief welke rapporteert aan de werkgroep I&A.

Risicomanagement

Binnen de Raphaelstichting worden periodiek risico's geformuleerd, gewaardeerd en opgevolgd door beheersingsmaatregelen. Deze risico's worden als risico-paragraaf meegenomen in de kwartaalrapportage die binnen de instellingen als tussen RvB en RvT gecommuniceerd worden. In de kaderbrief worden de belangrijkste risico's benoemd voor de komende periode welke (financieel) vertaald worden in de begroting. Ondermeer het begrootte rendement moet voorzien in de waargenomen risico's.

De belangrijkste risico's over 2016 waren

- kortingen mbt financiering door gemeente op omzet van totaal 3 mln (waarvan 1,5 mln omzet Beschermd Wonen (WmO))
- financiering overproductie door zorgkantoren
- onder handen werk DBC's
- zelfevaluatie GGZ 2013
- implementatie ONS, onvoorziene kosten die samenhangen met implementatie

Voor 2017 blijft een deel van de risico's staan. Als bijkomende risico's zien we:

- druk op de tarieven bij gemeenten (jeugd/Wmo/beschermd wonen)
- financiële effecten door (doorlopende) kwaliteitsimpuls naar aanleiding van IGZ bezoek
- administratieve (compliance) verzwaring en toenemende overhead.

in de kaderbrief 2017 zijn beheersingsmaatregelen beschreven, rapportage volgt per kwartaal. De omvang van de risico's staat gelijk aan het begrootte resultaat van 2017.

Resultaat 2016

Met een negatief resultaat van 1,3 mln over 2016 laat de Raphaelstichting een groot verschil zien met het resultaat over 2015 (2,3 mln). Zowel het resultaat over 2015 als 2016 worden beïnvloed door eenmalige posten.

Het genormaliseerde resultaat over beide jaren is positief. Over 2016 wordt het resultaat eenmalig negatief beïnvloed door twee factoren:

- het opnemen van een voorziening ORT voor zowel de GHZ als de V&V (0,7 mln)
- de volledige (eenmalige) implementatiekosten van het ECD die de Raphaëlstichting volledig heeft genomen in 2016 (0,6 mln).
-

Het weerstandsvermogen (Wfz: Eigen vermogen vs omzet) ultimo 2016 is 21,3% (2015: 23,5%)

het weerstandsvermogen, ofwel banksolvabiliteit (Eigen vermogen vs balanstotaal) ultimo 2016 is 23,1% (2015: 24,3%)

Het genormaliseerd resultaat (0,5 mln plus) laat een gezonde en solide exploitatie zien. Het eenmalige resultaat heeft een geringe invloed op het weerstandsvermogen.

Liquiditeit

Ook de liquiditeitspositie is stevig en kent nauwelijks fluctuatie door het resultaat. De liquiditeitsplanning en prognose richt zich over het boekjaar heen en beslaat een perspectief van ten minste twee jaar.

De Raphaëlstichting laat daarmee bestendig, betrouwbaar en behoudend financieel beleid zien.

Vanuit het liquiditeitsbeleid worden investeringen en projecten regelmatig opnieuw geprioriteerd

Grote investeringen worden extern gefinancierd en de kredietfaciliteit wordt alleen aangesproken om

fluctuaties op te vangen als gevolg van liquiditeitsrisico's van mogelijk vervallen vaste bevoorschotting.

Het treasurybeleid is geactualiseerd en wordt periodiek besproken met de toezichthouders.

Op de planning voor 2017 staat een renovatie en nieuwbouw voor midgard van 2 mln.

Vooruitkijkend 2017, Toekomst

De begroting van 2017 is realistisch, onderbouwd en laat een plus zien van 1,8% rendement.

Ook de meerjarenbegroting laat zien dat bestendig beleid zich doorvertaald waarbij in 2017 het streven van een weerstandsvermogen van 25% bijna bereikt zal worden met 24%.

We verwachten dat de personeelsbezetting stabiel blijft in 2017.

De kaderbrief is conservatief en voorzichtig met risico's. Rendement, een positief sluitende begroting, is

wenselijk en beleid om eventuele risico's te kunnen dekken en een gezonde (financiële) veerkracht op

te bouwen. De Raphaelstichting wil daarnaast solvabel zijn, weerstand kunnen bieden aan (grillig)

beleid bij onze contractpartners, financierbaar (voor banken of andere externe financiers) om zo

ondernemend en innovatief te kunnen blijven. Bovenal streeft zij voor alles naar continuïteit. Bij bereikte

doelstellingen en een positief resultaat zal dit inhoudelijk bestemd danwel aangewend worden.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen voorgedaan na balansdatum met een effect op de cijfers 2016

Financiële instrumenten

Voor een toelichting op de financiële instrumenten wordt verwezen naar de jaarrekening.

Afgeleide financiële instrumenten

In het treasurybeleid en statuut is opgenomen dat de stichting geen gebruik maakt van derivaten of anderszins afgeleide financiële instrumenten.

Vanuit het verleden beschikt de stichting over 1 enkele renteswap om de rentevariabiliteit van een opgenomen lening af te dekken. Een effectieve hedge wordt toegepast.

WNT

De Raad van Bestuur evenals de Raad van Toezicht vallen onder de WNT. De bezoldiging van zowel de RvB als de RvT valt (ruim) binnen de norm waaraan de Raphaëlstichting volgens haar klasse-indeling aan dient te voldoen. Deze klasse-indeling wordt jaarlijks, voorafgaand aan het boekjaar, door de RvT getoetst en vastgesteld. De accountant ziet toe op naleving van de norm.

In 2016 opende Rudolf Steiner Zorg in Den Haag 'De Es', een woonlocatie voor mensen met een verstandelijke beperking.

Jaarverslaggeving 2016

Raphaëlstichting

INHOUDSOPGAVE		Pagina
5.1	Jaarrekening 2016	
5.1.1	Balans per 31 december 2016	50
5.1.2	Resultatenrekening over 2016	51
5.1.3	Kasstroomoverzicht over 2016	52
5.1.4	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	53
5.1.5	Toelichting op de balans per 31 december 2016	59
5.1.6	Mutatieoverzicht immateriële vaste activa	69
5.1.7	Mutatieoverzicht materiële vaste activa	70
5.1.8	Mutatieoverzicht financiële vaste activa	71
5.1.9	Overzicht langlopende schulden ultimo 2016	72
5.1.10	Toelichting op de resultatenrekening over 2016	73
5.2	Overige gegevens	
5.2.2	Statutaire regeling resultaatbestemming	81
5.2.5	Nevenvestigingen	81
5.2.6	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	82

5.1 JAARREKENING

5.1 JAARREKENING

5.1.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2016
(na resultaatbestemming)

	Ref.	31-dec-16 €	31-dec-15 €
ACTIVA			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	1	0	0
Materiële vaste activa	2	37.896.248	38.010.910
Financiële vaste activa	3	0	900.000
Totaal vaste activa		37.896.248	38.910.910
Vlottende activa			
Voorraden	4	354.795	355.473
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	5	323.642	274.980
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	6	0	272.536
Debiteuren en overige vorderingen	7	2.215.498	2.133.320
Effecten	8	0	0
Liquide middelen	9	16.659.649	18.296.542
Totaal vlottende activa		19.553.584	21.332.851
Totaal activa		57.449.832	60.243.761
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Kapitaal	10	87.611	87.611
Bestemmingsreserves		170.382	170.382
Bestemmingsfondsen		11.442.528	12.735.097
Algemene en overige reserves		1.609.669	1.609.669
Totaal eigen vermogen		13.310.190	14.602.761
Vorzieningen	11	5.710.035	4.394.296
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	12	26.125.674	28.185.721
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Schulden uit hoofde van financieringoverschot	6	153.512	0
Overige kortlopende schulden	13	12.150.421	13.060.983
Totaal kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)		12.303.933	13.060.983
Totaal passiva		57.449.832	60.243.761

5.1.2 RESULTATENREKENING OVER 2016

	Ref.	2016 €	2015 €
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning	16	58.862.948	58.557.161
Subsidies (exclusief Wmo en Jeugdwet)	17	311.826	524.714
Overige bedrijfsopbrengsten	18	3.122.544	3.001.822
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>62.297.318</u>	<u>62.083.697</u>
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	19	44.118.077	39.919.673
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	20	2.505.890	3.713.778
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	21	0	24.000
Overige bedrijfskosten	22	15.656.045	14.742.138
Som der bedrijfslasten		<u>62.280.012</u>	<u>58.399.589</u>
BEDRIJFSRESULTAAT		17.306	3.684.108
Financiële baten en lasten	23	-1.309.876	-1.266.515
RESULTAAT BOEKJAAR		<u><u>-1.292.569</u></u>	<u><u>2.417.593</u></u>
RESULTAATBESTEMMING			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		<u>2.016</u> €	<u>2.015</u> €
Toevoeging/(onttrekking):			
Bestemmingsfonds aanvaardbare kosten		-1.292.569	2.417.593
Algemene en overige reserves		0	0
		<u><u>-1.292.569</u></u>	<u><u>2.417.593</u></u>

5.1.3 KASSTROOMOVERZICHT OVER 2016

	Ref.	2016		2015	
		€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Bedrijfsresultaat			17.306		3.684.108
Aanpassingen voor:					
- afschrijvingen en overige waardeverminderingen	20, 21	2.505.890		3.713.778	
- boekverlies verkoop financiële vaste activa	21	0		24.000	
- mutaties voorzieningen	11	1.315.740		-152.805	
			3.821.630		3.584.973
Veranderingen in werkkapitaal:					
- voorraden (toename werkkapitaal)	4	678		103.855	
- mutatie onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten (afname werkkapitaal)	5	-48.662		-24.201	
- vorderingen (toename werkkapitaal)	7	-82.178		-1.078.647	
- vorderingen/schulden uit hoofde van financieringstekort respectievelijk -overschot (toename werkkapitaal)	6	426.048		160.519	
- kortlopende schulden (excl. schulden aan banken) (afname werkkapitaal)	13	-855.762		1.625.430	
			-559.877		786.956
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			3.279.060		8.056.037
Ontvangen interest	23	62.552		35.055	
Betaalde interest	23	-1.368.491		-1.304.174	
			-1.305.939		-1.269.119
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten			1.973.122		6.786.918
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investeringen materiële vaste activa	2	-2.412.591		-2.117.058	
Desinvesteringen materiële vaste activa	2	22.029		0	
Investeringen immateriële vaste activa	1	0		0	
Desinvesteringen immateriële vaste activa	1	0		73.149	
Verwervingen deelnemingen en/of samenwerkingsverbanden	3	0		0	
Vervreemdingen deelnemingen en/of samenwerkingsverbanden	3	0		0	
Uitgegeven leningen u/g	3	0		0	
Aflossing leningen u/g	3	0		54.999	
Investeringen in overige financiële vaste activa	3	0		0	
Desinvesteringen overige financiële vaste activa	3	878.579		0	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten			-1.511.983		-1.988.910
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Nieuw opgenomen leningen	12	800.000		2.000.000	
Aflossing langlopende schulden	12	-2.898.031		-1.849.930	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten			-2.098.031		150.070
Mutatie geldmiddelen			-1.636.893		4.948.078
Stand geldmiddelen per 1 januari	9		18.296.542		13.348.464
Stand geldmiddelen per 31 december	9		16.659.649		18.296.542
Mutatie geldmiddelen			-1.636.893		4.948.078

Toelichting:

In 2016 is financiering aangetrokken voor de nieuwe bakkerij van Fermento € 800K

In 2016 is een lening van 900K versneld afgelost vanwege de verkoop van twee panden in den Haag.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

5.1.4.1 Algemeen

Algemene gegevens en groepsverhoudingen

De Raphaëlstichting, gevestigd te Duinweg 35, 1871 AC te Schoorl, levert zorg- en dienstverlening aan kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen met een beperking. Daarnaast bestaat er een afdeling GGZ met poliklinische, volwassenen en ouderen met een beperking. Daarnaast bestaat er een afdeling GGZ met poliklinische, voornamelijk kortdurende, behandeling en een afdeling V&V voor mensen met niet aangeboren hersenletsel die verpleging behoeven. Tevens wordt er psychogeriatrische en somatische verpleeg-huiszorg aangeboden.

De Raphaëlstichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41238268.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2016, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2016.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZI, de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving waaronder RJ 655 "Zorginstellingen", Titel 9 BW2 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en het resultaat zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Continuïteitsveronderstelling

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Vergelijkende cijfers

De cijfers van 2015 zijn, waar nodig, geherrubriceerd om vergelijkbaarheid met 2016 mogelijk te maken.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Herzien van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie, en vereisen een aantal schattingen en veronderstellingen:

- waardering Materiele vaste activa
- Voorzieningen

Verbonden rechtspersonen

De stichting heeft de volgende verbonden stichtingen en vennootschappen die niet in de consolidatie betrokken zijn.

- Raphaëlfonds (Stichting)
- De Grondslag (Stichting)

Beide betreffen steunstichtingen, zijnde een rechtspersoon die geen zorginstelling is, die haar middelen verkrijgt uit niet-zorggebonden gelden die volgens haar statuten algemeen nut beoogt of specifieke activiteiten van een zorginstelling ondersteunt. Op basis van Artikel 7 lid 6 Regeling Wtzi behoeven beide stichtingen niet te worden geconsolideerd.

Raphaëlfonds is door de Belastingdienst beoordeeld als een ANBI (Algemeen Nut Beoogende Instelling), die giften ontvangt en met die gelden diverse projecten steunt. De Raphaëlstichting heeft geen zeggenschap in het Raphaëlfonds.

Het Raphaëlfonds heeft een totaal vermogen van 2 mln en over 2016 een verlies van 100.000 gerealiseerd. Dit in verband met het verstrekken van meer schenkingen dan ontvangsten over 2016.

De Grondslag heeft als voornaamste taak, de verhuur van vastgoed aan medewerkers van de Raphaelstichting. Het eigen vermogen van de Stichting De Grondslag bedraagt per 31 december 2016 € 1.048.901 en heeft over 2016 een klein negatief resultaat van 2.000 gerealiseerd.

5.1.4.2 Grondslagen van waardering van activa en passiva

Activa en passiva

Activa en passiva worden tegen verkrijgingsprijs- of de vervaardigingsprijs opgenomen, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Toelichtingen op posten in de balans, resultatenrekening en kasstroomoverzicht zijn in de jaarrekening genummerd.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar zorginstelling Raphaëlstichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans, als een transactie met betrekking tot het actief of de verplichting niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen als een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. Verder wordt een actief of een verplichting niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip dat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat ook de functionele valuta is van zorginstelling Raphaelstichting.

Immateriële en materiële vaste activa

De immateriële en materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingstermijnen van immateriële en materiële vaste activa zijn gebaseerd op de verwachte economische levensduur van het vast actief, rekening houdend met een restwaarde.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de verkrijgings- of vervaardigingsprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. Op bedrijfsterreinen en op vaste activa in ontwikkeling en vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven.

De volgende afschrijvingspercentages worden hierbij gehanteerd:

* Bedrijfsgebouwen : 2,5 - 10 %

Op bedrijfsgebouwen wordt een restwaarde gehanteerd van 20% van de WOZ-waarde.

* Machines en installaties : 10 %

* Andere vaste bedrijfsmiddelen : 5 - 25%

Voor zover subsidies of daaraan gelijk te stellen vergoedingen zijn ontvangen als eenmalige bijdrage in de afschrijvingskosten, zijn deze in mindering gebracht op de investeringen.

Een voorheen opgenomen bijzonder waardeverminderverslies wordt teruggenomen als de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking. De terugneming wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op geamortiseerde kostprijs ten tijde van de terugneming als geen sprake zou zijn geweest van een bijzondere waardevermindering.

Groot onderhoud:

Voor de kosten van periodiek groot onderhoud wordt een voorziening gevormd. Deze voorziening is opgenomen onder de overige voorzieningen aan de passiefzijde van de balans. De uitgaven voor groot onderhoud worden ten laste gebracht van deze voorziening.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens tegen geamortiseerde kostprijs.

De grondslagen voor overige financiële vaste activa zijn opgenomen onder het kopje Financiële Instrumenten.

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd indien de rechtspersoon beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en de vennootschap het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen. Indien sprake is van een overdracht van een financieel actief dat niet voor verwijdering uit de balans in aanmerking komt, wordt het overgedragen actief en de daarmee samenhangende verplichting niet gesaldeerd.

Vaste activa - bijzondere waardeverminderingen

Vaste activa met een lange levensduur worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de opbrengstwaarde of de bedrijfswaarde zijnde de geschatte contante waarde van de toekomstige netto kasstromen die het actief naar verwachting zal genereren.

Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte contante waarde van de toekomstige kasstromen, worden bijzondere waardeverminderingen verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

De opbrengstwaarde is gebaseerd op de geschatte verkoopprijs minus de geschatte kosten welke nodig zijn om de verkoop te realiseren.

De instelling beschikt over vastgoed waar zorg wordt verleend waarop aanspraak bestaat ingevolge artikel 6 van de AWBZ. Voor dit vastgoed zijn in 2011 de bekostigingsregels aangepast. Volledige nacalculatie van kapitaallasten van vergunningsplichtige investeringen is vervangen door prestatiebekostiging. Hierbij geldt een gefaseerde overgang met een overgangstermijn tot en met 2017.

Voorraden

Voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs of lagere opbrengstwaarde. De kostprijs bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, vermeerderd met overige kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen. De opbrengstwaarde is gebaseerd op de meest betrouwbare schatting van het bedrag dat de voorraden maximaal zullen opbrengen, onder aftrek van nog te maken kosten.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten en afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Deze worden door de instelling gescheiden van het basiscontract en apart verantwoord indien de economische kenmerken en risico's van het basiscontract en het daarin besloten derivaat niet nauw verwant zijn, indien een apart instrument met dezelfde voorwaarden als het in het contract besloten derivaat aan de definitie van een derivaat zou voldoen en het gecombineerde instrument niet wordt gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening.

Financiële instrumenten, inclusief de van de basiscontracten gescheiden afgeleide financiële instrumenten, worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering.

In contracten besloten financiële instrumenten die niet worden gescheiden van het basiscontract, worden verwerkt in overeenstemming met het basiscontract. In de jaarrekening zijn de volgende financiële instrumenten opgenomen: verstrekte leningen en overige vorderingen, langlopende schulden, kortlopende schulden, overige financiële verplichtingen en afgeleide financiële instrumenten.

Na de eerste opname (tegen reële waarde) worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Verstrekte leningen en overige vorderingen

Verstrekte leningen en overige vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode.

De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Afgeleide financiële instrumenten

De stichting maakt gebruik van een renteswap om de rentevariabiliteit van opgenomen leningen af te dekken. Voor dit instrument wordt kostprijs-hedge-accounting toegepast teneinde de resultaten van renteswaps en de afgedekte positie gelijktijdig in de resultatenrekening te verwerken. Bij eerste opname worden afgeleide financiële instrumenten opgenomen tegen reële waarde.

Na eerste waardering worden afgeleide financiële instrumenten gewaardeerd op kostprijs of lagere marktwaarde, tenzij hedge accounting onder het kostprijs-hedgemodel wordt toegepast. Indien kostprijs hedge accounting wordt toegepast en het afgeleide instrument betrekking heeft op afdekking van het specifieke risico van een toekomstige transactie die naar verwachting zal plaatsvinden, vindt geen herwaardering van dit instrument plaats. Zodra de verwachte toekomstige transactie leidt tot verantwoording in de resultatenrekening, wordt de met het afgeleide instrument samenhangende winst of het met het afgeleide instrument samenhangende verlies in de resultatenrekening verwerkt.

Indien afgeleide instrumenten aflopen of worden verkocht, dient de cumulatieve winst die of het cumulatieve verlies dat tot dat moment nog niet in de resultatenrekening was verwerkt, als overlopende post in de balans opgenomen te worden, totdat de afgedekte transacties plaatsvinden. Indien de transacties naar verwachting niet meer plaatsvinden, wordt de cumulatieve winst of het cumulatieve verlies overgeboekt naar de resultatenrekening. Indien afgeleide instrumenten niet langer voldoen aan de voorwaarden voor hedge accounting, maar het financiële instrument niet

De instelling documenteert de hedgerelaties en toetst periodiek de effectiviteit van de hedgerelaties door vast te stellen dat er sprake is van een effectieve hedge respectievelijk dat er geen sprake is van overhedging. De effectiviteitstest vindt plaats door vergelijking van de kritieke kenmerken van het afdekkingsinstrument met de afgedekte positie. Indien sprake is van een overhedge wordt de hiermee samenhangende waarde op basis van kostprijs of lagere marktwaarde direct in de resultatenrekening verwerkt.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

De reële waarde van beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald aan de hand van de biedprijs. De reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een disconteringsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije marktrente voor de resterende looptijd vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.

Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

Het onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten wordt gewaardeerd tegen de opbrengstwaarde of de vervaardigingsprijs, zijnde de afgeleide verkoopwaarde van de reeds bestede verrichtingen. De productie van het onderhanden werk is bepaald door de openstaande verrichtingen te koppelen aan de DBC's / DBC-zorgproducten die ultimo boekjaar openstonden. Op het onderhanden werk worden de voorschotten die ontvangen zijn van verzekeraars in mindering gebracht.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Voorzieningen (algemeen)

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan en die het gevolg zijn van een gebeurtenis uit het verleden, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichting en verliezen af te wikkelen.

Personele voorzieningen worden, indien het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, gewaardeerd tegen de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichting af te wikkelen. De disconteringsvoet voor belastingen waartegen contant wordt gemaakt, geeft de actuele marktrente weer. Hierin zijn risico's waarmee bij het schatten van toekomstige uitgaven reeds rekening is gehouden niet betrokken.

Per individuele voorziening dient een toelichting van de grondslagen voor waardering te worden opgenomen.

Voorziening groot onderhoud

De voorziening groot onderhoud wordt gevormd voor verwachte kosten inzake periodiek onderhoud van panden, installaties, e.d., gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplan. De voorziening is gebaseerd op nominale waarde.

Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

De uitgaven voor groot onderhoud worden ten laste gebracht van deze voorziening. Dotatie geschiedt op basis van het uitgavenverloop van een meerjarenonderhoudsplan op pandniveau. De lasten vanuit een meerjarenonderhoudsbegroting worden zo gelijkmatig verdeeld over de boekjaren.

Voorziening langdurig zieken

Voor medewerkers die ultimo boekjaar langdurig ziek zijn en waarvoor de terugkeerkans nihil is, is een voorziening getroffen ter dekking van de kosten tot het moment waarop de medewerker twee jaar ziek is. Deze voorziening is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorziening jubileumverplichtingen

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 1,3 % .

De rentemutatie is als dotatie aan de voorziening verantwoord

Voorziening nabetaling ORT verplichting

De voorziening ORT betreft een voorziening die is opgenomen om vakantiegeld, sociale lasten en pensioenpremie over onregelmatigheidstoeslag in de periode 2012 t/m 2015 na te betalen. De berekening is, conform richtlijnen van VNG, berekend door de uitbetaalde ORT over de periode 2012 t/m 2015 te vermenigvuldigen met het percentage vakantiegeld van 8,3% vermeerderd met 20% sociale lasten en 12,25% OP/AP premie.

Schulden

Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar. De schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Vorderingen en schulden uit hoofde van het financieringstekort

Een vordering uit hoofde van financieringstekorten of een schuld uit hoofde van financieringsoverschotten is het aan het einde van het boekjaar bestaande verschil tussen het wettelijk budget voor aanvaardbare kosten en de ontvangen voorschotten en de in rekening gebrachte vergoedingen voor diensten en verrichtingen ter dekking van het wettelijk budget (artikel 6 Regeling verslaggeving WTZ).

5.1.4.3 Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

Baten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden verantwoord in het jaar waarin de baten zijn gerealiseerd. Lasten worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn. De overige baten en lasten worden toegerekend aan de verslagperiode waarop deze betrekking hebben.

Baten (waaronder nagekomen budgetaanpassingen) en lasten uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend. In het geval van een geconstateerde fout in voorgaande boekjaren wordt fouterstel toegepast.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Personele kosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de resultatenrekening voorzover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit.

De beloningen van het personeel worden als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de vennootschap.

Voor de beloningen met opbouw van rechten, zoals de PBL, worden de verwachte lasten gedurende het dienstverband in aanmerking genomen. Op balansdatum wordt hiertoe een verplichting opgenomen. Ontvangen bijdragen voortvloeiend uit levensloopregelingen worden in aanmerking genomen in de periode waarover deze bijdragen zijn verschuldigd. Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Indien een beloning wordt betaald, waarbij geen rechten worden opgebouwd (bijvoorbeeld doorbetaling in geval van ziekte of arbeidsongeschiktheid) worden de verwachte lasten verantwoord in de periode waarover deze beloning is verschuldigd. Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen (inclusief ontslag-vergoedingen) aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt een voorziening opgenomen. De verantwoordte verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting op balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (CAO en individuele arbeidsovereenkomsten). Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

De verplichting uit hoofde van beloningen tijdens dienstverband wordt gewaardeerd tegen contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichting af te wikkelen.

Pensioenen

De Raphaëlstichting heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij de stichting. De verplichtingen, die voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn. De Raphaëlstichting betaalt hiervoor premies waarvan de helft door de werkgever wordt betaald en de helft door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat. Sinds 2015 gelden nieuwe, strengere, regels voor pensioenfondsen. Daarbij behoort ook een nieuwe berekening van de dekkingsgraad. De 'nieuwe' dekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf dekkingsgraden. Door een gemiddelde te gebruiken, zal de dekkingsgraad nu minder sterk schommelen. In juni 2016 bedroeg de dekkingsgraad 92,5%. Het vereiste niveau van de dekkingsgraad is 128%. Het pensioenfonds verwacht volgens het herstelplan binnen 10 jaar hieraan te kunnen voldoen en voorziet geen noodzaak voor de aangesloten instellingen om extra stortingen te verrichten of om bijzondere premieverhogingen door te voeren. De Raphaëlstichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. De Raphaëlstichting heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Huuropbredingen worden lineair in de winst-en-verliesrekening opgenomen op basis van de duur van de huurovereenkomst. Vergoedingen ter stimulering van het sluiten van huurovereenkomsten worden als integraal deel van de totale huuropbredingen verwerkt.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten betreffen van derden en groepsmaatschappijen ontvangen (te ontvangen) en aan derden en groepsmaatschappijen betaalde (te betalen) interest. Tevens is hieronder opgenomen het aandeel van de stichting in het resultaat van de op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen danwel ontvangen dividenden van deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend en waardeveranderingen van financiële vaste activa en effecten.

Rentelasten en soortgelijke lasten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruitontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de groep zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van door de groep gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie van de groep voor de kosten van een actief worden systematisch in de winst-en-verliesrekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief. Een krediet afgesloten tegen een lagere rente dan de marktrente, wordt als schuld in de balans opgenomen waarbij waardering plaatsvindt zoals opgenomen onder Financiële instrumenten. Het verschil tussen het hogere ontvangen bedrag van het krediet en de boekwaarde bij eerste verwerking betreft het voordeel als gevolg van de lagere rente. Dit voordeel wordt verwerkt als overheidssubsidie.

5.1.4.4 Leasing

De stichting kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm.

Als de stichting optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Leasebetalingen inzake de operationele lease worden lineair over de periode ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

5.1.4.5 Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

Betalingen welke voortvloeien uit langlopende leningen worden voor het gedeelte dat betrekking heeft op de rente opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als kasstroom uit financieringsactiviteiten.

Kasstromen uit financiële afgeleide instrumenten die worden verantwoord als reëlewaarde-hedges of kasstroomhedges worden in dezelfde categorie ingedeeld als de kasstromen uit de afgedekte balansposten. Kasstromen uit financiële derivaten waarbij hedge accounting niet langer wordt toegepast, worden consistent met de aard van het instrument ingedeeld, vanaf de datum waarop de hedge accounting is beëindigd.

5.1.5 TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

1. Immateriële vaste activa

	31-dec-16	31-dec-15
	€	€
<i>De specificatie is als volgt:</i>		
Kosten oprichting en uitgifte van aandelen	0	0
Kosten van ontwikkeling	0	0
Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	0	0
Kosten van goodwill die van derden is verkregen	0	0
Vooruitbetalingen op immateriële activa	0	0
Totaal immateriële vaste activa	0	0
<i>Het verloop van de immateriële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:</i>		
	2016	2015
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	0	9.315
Bij: investeringen	0	0
Bij: herwaarderingen	0	0
Af: afschrijvingen	0	9.315
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Bij: terugname bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	0	0
Boekwaarde per 31 december	0	0

Toelichting:

Het melkquotum is afgeschaffd in 2015 en om die reden volledig afgeschreven in 2015.

2. Materiële vaste activa

	31-dec-16	31-dec-15
	€	€
<i>De specificatie is als volgt:</i>		
Bedrijfsgebouwen en terreinen	34.016.046	33.202.103
Machines en installaties	1.265.079	1.671.534
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	2.483.332	2.396.844
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	131.791	740.429
Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	0	0
Totaal materiële vaste activa	37.896.248	38.010.910
<i>Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:</i>		
	2016	2015
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	38.010.910	39.627.716
Bij: investeringen	2.412.591	2.117.058
Bij: herwaarderingen	0	0
Af: afschrijvingen	2.505.890	3.704.840
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Bij: terugname bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	21.363	29.024
Boekwaarde per 31 december	37.896.248	38.010.910

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de materiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 5.1.7.

De vaste activa zijn als zekerheid gesteld voor de langlopende schulden. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het overzicht van de langlopende leningen in bijlage 5.1.9.

Er zijn geen impairment triggers geïdentificeerd.

5.1.5 TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

3. Financiële vaste activa

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€	€
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	0	0
Overige deelnemingen	0	0
Vorderingen op groepsmaatschappijen	0	0
Vorderingen op participanten en op maatschappijen waarin wordt deelgenomen (overige deelnemingen)	0	0
Overige effecten	0	0
Vordering op grond van compensatieregeling	0	0
Overige vorderingen	0	900.000

Totaal financiële vaste activa

<u>0</u>	<u>900.000</u>
----------	----------------

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	900.000	1.028.148
Kapitaalstortingen	0	0
Resultaat deelnemingen	0	0
Ontvangen dividend	0	0
Acquisities van deelnemingen	0	0
Nieuwe/vervallen consolidaties	0	0
Verstrekte leningen / verkregen effecten	0	0
Ontvangen dividend / aflossing leningen	0	-42.724
(Terugname) waardeverminderingen	-900.000	-12.275
Amortisatie (dis)agio	0	-73.149
	0	0

Boekwaarde per 31 december

<u>0</u>	<u>900.000</u>
----------	----------------

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de financiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 5.1.8.

De boekwaarde per 1 januari 2016 bestaat uit de verkoopwaarde van twee huurpanden. Deze panden zijn in maart 2016 verkocht.

5.1.5 TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

4. Voorraden

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€	€
Medische middelen	0	0
Voedingsmiddelen	0	0
Hulpmiddelen	0	0
Overige voorraden:	394.216	404.178
Af: Voorziening	39.421	48.705
Totaal voorraden	<u>354.795</u>	<u>355.473</u>

Toelichting:

Op de voorraden is een voorziening voor incurantheid in aftrek gebracht van € 39.421 (vorig jaar € 48.705).

5. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€	€
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten	323.642	274.980
Af: ontvangen voorschotten	0	0
Af: voorziening onderhanden werk	0	0
Totaal onderhanden werk	<u>323.642</u>	<u>274.980</u>

De specificatie per categorie DBC's / DBC-zorgproducten is als volgt weer te geven:

Stroom DBC's / DBC-zorgproducten	Gerealiseer- de kosten en toegereken- de winst	Af: verwerkte verliezen	Af: ontvangen voorschotten	Saldo per 31-dec-16
	€	€	€	€
VGZ	162.827			162.827
Menzis	512			512
Achmea	45.336			45.336
CZ	13.540			13.540
DSW	19.560			19.560
Multizorg	9.767			9.767
Diverse gemeenten	72.098			72.098
Totaal (onderhanden werk)	<u>323.642</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>323.642</u>

Toelichting:

De waarde van het onderhandenwerk DBC's omvat de DBC's van cliënten ouder dan 18 jaar. De DBC's van volwassenen (18+) worden gefinancierd door de verzekeraars en de DBC's van jeugd (18-) door gemeente. De aftopping van de productieplafonds van de zorgverzekeraars staat gerubriceerd onder kortlopende schulden.

5.1.5 TOELICHTING OP DE BALANS

6. Vorderingen uit hoofde van financieringstekort en schulden uit hoofde van financieringsoverschot AWBZ / Wlz

	t/m 2013	2014	2015	2016	totaal
	€	€	€	€	€
Saldo per 1 januari 2016	0	0	272.536	0	272.536
Financieringsverschil boekjaar				-153.512	-153.512
Correcties voorgaande jaren	0	0	-103.018		-103.018
Betalingen/ontvangsten	0	0	-169.518		-169.518
Subtotaal mutatie boekjaar	0	0	-272.536	-153.512	-426.048
Saldo per 31 december 2016	0	0	0	-153.512	-153.512

Stadium van vaststelling (per erkenning): c c c b

a= interne berekening

b= overeenstemming met zorgverzekeraars

c= definitieve vaststelling NZa

	31-dec-16	31-dec-15
	€	€
Waarvan gepresenteerd als:		
- vorderingen uit hoofde van financieringstekort	0	272.536
- schulden uit hoofde van financieringsoverschot	153.512	0
	-153.512	272.536

Specificatie financieringsverschil in het boekjaar

	2016	2015
	€	€
Wettelijk budget voor aanvaardbare kosten Wlz-zorg (exclusief subsidies)	53.128.248	52.754.068
Af: vergoedingen ter dekking van het wettelijk budget	53.281.760	52.566.974
Totaal financieringsverschil	-153.512	187.094

5.1.5 TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

7. *Debiteuren en overige vorderingen*

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€	€
Vorderingen op debiteuren	586.547	504.846
Overige vorderingen: Vorderingen BTW	46.351	65.429
Vooruitbetaalde bedragen:	76.131	122.259
Nog te ontvangen bedragen:	211.444	115.094
Overige overlopende activa:	93.920	125.035
Nog te ontvangen bedragen inzake Beschermd wonen (WMO, voorheen GGZ-C) WMO en Jeugdwet	1.201.107	1.200.657
Totaal debiteuren en overige vorderingen	<u>2.215.498</u>	<u>2.133.320</u>

Toelichting:

Alle vorderingen zijn kortlopend van aard.

De voorziening die in aftrek op de vorderingen is gebracht, bedraagt € 13,5K (2015: € 23K).

8. *Effecten*

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€	€
Totaal effecten	<u>0</u>	<u>0</u>

9. *Liquide middelen*

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€	€
Bankrekeningen	16.573.267	18.200.406
Kassen	36.319	46.810
Kruisposten	50.064	49.326
Totaal liquide middelen	<u>16.659.649</u>	<u>18.296.542</u>

Toelichting:

Alle banktegoeden zijn direct opeisbaar en onbezwaard. De Raphaëlstichting heeft de beschikking over een ongebruikte kredietfaciliteit van EUR 3 miljoen.

5.1.5 TOELICHTING OP DE BALANS

PASSIVA

10. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€	€
Kapitaal	87.611	87.611
Bestemmingsreserves	170.382	170.382
Bestemmingsfondsen	11.442.528	12.735.097
Algemene en overige reserves	1.609.669	1.609.669
Totaal eigen vermogen	<u>13.310.190</u>	<u>14.602.760</u>

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2016</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2016</u>
	€	€	€	€
Kapitaal	87.611	0	0	87.611
Totaal kapitaal	<u>87.611</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>87.611</u>

Bestemmingsreserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2016</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2016</u>
	€	€	€	€
Bestemmingsreserves:				
Reserve exploitatie prebudgettering	170.382	0	0	170.382
Totaal bestemmingsreserves	<u>170.382</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>170.382</u>

Bestemmingsfondsen

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2016</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2016</u>
	€	€	€	€
Bestemmingsfondsen:				
Overige bestemde reserve	687.708	0	0	687.708
Reserve aanvaardbare kosten	12.047.389	-1.292.569	0	10.754.820
Totaal bestemmingsfondsen	<u>12.735.097</u>	<u>-1.292.569</u>	<u>0</u>	<u>11.442.528</u>

Algemene en overige reserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2016</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2016</u>
	€	€	€	€
Algemene reserves:	0	0	0	0
Overige reserves:				
Algemene reserve Rudolf Steiner Stichting	122.763	0	0	122.763
Rudolf Steiner Zorg Aleidastichting	1.486.906	0	0	1.486.906
Totaal algemene en overige reserves	<u>1.609.669</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1.609.669</u>

Toelichting per categorie eigen vermogen

De overige bestemde reserve is ontstaan uit wat voor de overgangsregeling kapitaalslasten werd geduid als reserve inventaris en instandhouding. Met ingang van 2014 mochten deze reserves worden samengevoegd. De splitsing in de Overige reserves blijft bestaan omdat het hier niet-zorggebonden vermogen betreft van voorheen Rudolf Steiner Zorg, onderdeel Aleidastichting. De reserve exploitatie prebudgettering betreft een bestemmingsreserve welke het bestuur kan aanwenden voor de ontwikkeling van nieuwe initiatieven.

5.1.5 TOELICHTING OP DE BALANS

PASSIVA

11. Voorzieningen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 1-jan-2016	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo per 31-dec-2016
	€	€	€	€	€
Voorziening groot onderhoud	3.407.145	723.004	283.300	253.184	3.593.665
Voorziening arbeidsongeschiktheid	391.826	848.235	233.893	157.933	848.235
Voorziening jubilea	595.324	76.544	23.592	68.740	579.536
Voorziening ORT	0	688.599	0	0	688.599
Totaal voorzieningen	4.394.295	2.336.382	540.785	479.857	5.710.035

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-2016
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	829.400
* Voorziening groot onderhoud	-375.161
* Voorziening arbeidsongeschiktheid	476.971
* Voorziening Jubilea	38.991
* Voorziening ORT	688.599
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr. < 5jr.)	-25.018
* Voorziening groot onderhoud	-546.690
* Voorziening arbeidsongeschiktheid	371.264
* Voorziening Jubilea	150.408
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	4.905.653
* Voorziening groot onderhoud	4.515.516
* Voorziening Jubilea	390.137

Toelichting per categorie voorziening:

Voor uitgaven groot onderhoud wordt een voorziening gevormd om, voor zover noodzakelijk, deze lasten gelijkmatig te verdelen over een aantal boekjaren.

De voorziening arbeidsongeschiktheid is gevormd en betreft de salariskosten van personeel van wie verwacht wordt dat zij 2 jaar of langer ziek zullen blijven. Tevens is rekening gehouden met bijbehorende transitievergoedingen.

Voor de voorziening jubilea zijn de uitgangspunten gehanteerd: een cao stijging van 2 %, rekenrente 1,6 % en een uitstroom van 9,0%.

Er is een nieuwe voorziening opgenomen inzake nabetaling van ORT tijdens genoten vakanties in de jaren 2012 tot en met 2015. Deze is gevormd voor zowel CAO GHZ en VVT.

5.1.5 TOELICHTING OP DE BALANS

12. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€	€
Schulden aan banken	26.125.674	28.185.721
Overige langlopende schulden	0	0
Totaal langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	<u>26.125.674</u>	<u>28.185.721</u>

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Stand per 1 januari	30.257.868	30.107.797
Bij: nieuwe leningen	800.000	2.000.000
Af: aflossingen	2.898.031	1.849.930
Stand per 31 december	<u>28.159.837</u>	<u>30.257.867</u>
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	2.034.163	2.072.146
Stand langlopende schulden per 31 december	<u>26.125.674</u>	<u>28.185.721</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	2.034.163	2.072.146
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	26.125.674	28.185.721
hiervan > 5 jaar	18.630.681	20.271.930

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar de bijlage overzicht langlopende schulden.
De aflossingsverplichtingen komend boekjaar zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

Toelichting:

De Rabobank en het WfZ beschikken over gedeelde zekerheden op WfZ-activa.

De reële waarde van de leningen is € 36 miljoen (2015: € 38 miljoen). Er is een reële waarde berekend waarin aannames zijn gedaan vanuit de branche gehandicaptenzorg en een risico opslag van 0,45%. De reële waarde van 36 miljoen wijkt 7,8 miljoen af van de boekwaarde van de leningen.

5.1.5 TOELICHTING OP DE BALANS

PASSIVA

13. Overige kortlopende schulden

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€	€
Crediteuren	1.001.569	1.361.074
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	2.034.163	2.072.146
Belastingen en sociale premies	1.888.498	1.719.451
Schulden terzake pensioenen	1.221.663	1.092.262
Nog te betalen salarissen	384.289	36.029
Vakantiegeld	1.278.374	1.196.733
Vakantiedagen	494.143	478.524
Overige schulden:		
Interest leningen	391.883	424.867
Nog te betalen kosten:	222.000	1.027.867
Accountant	134.000	92.868
PBL reservering	2.467.149	2.414.363
Ontvangen voorschot van gemeenten inzake WMO, Beschermd wonen en JW	142.456	217.790
Vooruitontvangen opbrengsten:		
Giften- fondswerving	213.456	182.060
Opbrengstverrekening DBC 2012	0	376.286
Opbrengstverrekening DBC 2013	122.626	233.443
Opbrengstverrekening DBC 2014	43.682	17.686
Opbrengstverrekening DBC 2015	54.177	45.472
Opbrengstverrekening DBC 2016	56.293	0
Terug te betalen subsidie kap.Ist 2015	0	72.063
Totaal overige kortlopende schulden	<u>12.150.421</u>	<u>13.060.983</u>

14. Financiële instrumenten

Algemeen

De instelling maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de instelling blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Deze betreffen financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen.

De instelling handelt niet in financiële derivaten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken. Bij het niet nakomen door een tegenpartij van aan de instellingen verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten. De contractwaarde of fictieve hoofdsommen van de financiële instrumenten zijn slechts een indicatie van de mate waarin van dergelijke financiële instrumenten gebruik wordt gemaakt en niet van het bedrag van de krediet- of marktrisico's.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van handelsdebiteuren zijn voor circa 51% geconcentreerd bij 20 verschillende gemeenten. Het maximale bedrag aan kredietrisico bedraagt EUR 19,6 miljoen.

Rente- en kasstroomrisico

Het beleid van de instelling is om haar financieringen grotendeels aan te trekken met vastrentende leningen. De instelling loopt renterisico over de rentedragende vorderingen en schulden en herfinanciering van bestaande financieringen. Voor vorderingen en schulden met variabel rentende renteaftspraken loopt de instelling risico ten aanzien van toekomstige kasstromen. Bij de leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd, met uitzondering van één samengestelde lening waar een variabele rente is overeengekomen. Deze rente is door middel van een renteswap gefixeerd op 4,78%. Deze lening is afgesloten in 2008, de looptijd bedraagt 12,5 jaar tot eind 2020, de variabele rente is gekoppeld aan de 3 maands euribor waarbij de volledige rentepositie is gehedgd. De waarde van de swap bedraagt per 31 december 2016 circa EUR 401.263 negatief. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd.

Liquiditeitsrisico

De stichting bewaakt de liquiditeitspositie door middel van meerjaren-liquiditeitsbegrotingen. Het management ziet er op toe dat steeds voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om aan de verplichtingen van de stichting te kunnen voldoen.

Reële waarde

De reële waarde van de meeste in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, effecten, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan.

5.1.5 TOELICHTING OP DE BALANS

15. Niet in de balans opgenomen regelingen

Huurverplichting:

Er zijn langlopende onvoorwaardelijke verplichtingen aangegaan ter zake van erfpacht en huur. De verplichtingen die hieruit voortvloeien bedragen voor 2016 € 1.814.131 inzake huur en € 41.277 inzake erfpacht.

	<i>Huur</i>	<i>Erfpacht</i>	<i>Totaal huur verplichting per 31-12-2016</i>
Niet langer dan een jaar	493.310	41.277	534.587
Tussen 1 en 5 jaar	303.638		303.638
Langer dan 5 jaar	1.017.184		1.017.184
	1.814.131	41.277	1.855.408

De boekwaarde van verbouwingen uitgevoerd in huurpanden bedraagt eind 2016 € 745.302,24

Huuropbrengsten:

De huur opbrengsten die de Raphaëlstichting zal ontvangen, op basis van de afgesloten huurovereenkomsten, bedragen voor 2017 € 234.926

Obligo

De stichting is gehouden tot betalen van een obligo, in geval het risicovermogen van de Stichting Waarborgfonds voor de Zorgsector minder dan het garantieniveau bedraagt. Het obligo is een percentage van 3% van de resterende schuld van de leningen, waarvoor de Stichting Wfz zich borg heeft gesteld. Dit obligo is inroepbaar tot het maximum van het aldus te berekenen bedrag, gedurende de looptijd van de leningen die door de Stichting Wfz zijn geborgd. Indien en voorzover het risicovermogen op enig moment 1% van de schuldrestanten per 31 december van het laatst verstreken kalenderjaar van de geldlening overschrijdt, worden de door de Stichting Wfz ingeroepen obligo's aan de deelnemende instellingen terugbetaald in welk geval dit obligo daarna wederom tot het maximum inroepbaar is. De resterende schuld per 31 december 2016 van de geborgde leningen door de stichting Wfz bedraagt € 21.661.031. De obligoverplichting per 31 december 2016 komt derhalve uit op € 649.830.

Contactuele verplichtingen met betrekking op administratieve applicaties

De Raphaëlstichting is een contractuele verplichting met Pinkroccade aangegaan om het boekhoudpakket Bomas af te nemen. Het einde van de looptijd van dit contract is 1 januari 2019. Jaarlijkse kosten van het afnemen van de administratieve applicatie Bomas en bijbehorende applicaties bedragen € 18.000,00.

5.1.6 MUTATIEOVERZICHT IMMATERIELE VASTE ACTIVA

	Kosten op- richting en uitgifte van aandelen	Kosten van ontwikkeling	Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	Kosten van goodwill die van derden is verkregen	Vooruitbe- talingen op immateriële activa	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2016						
- aanschafwaarde			157.678			157.678
- cumulatieve herwaarderingen						0
- cumulatieve afschrijvingen			157.678			157.678
Boekwaarde per 1 januari 2016	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen						0
- herwaarderingen						0
- afschrijvingen						0
- bijzondere waardeverminderingen						0
- terugname bijz. waardeverminderingen						0
- <i>terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde			157.678			157.678
.cumulatieve herwaarderingen						0
.cumulatieve afschrijvingen			157.678			157.678
- <i>desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde						0
cumulatieve herwaarderingen						0
cumulatieve afschrijvingen						0
per saldo	0	0	0	0	0	0
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Stand per 31 december 2016						
- aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Afschrijvingspercentage			33%			

5.1.7 MUTATIEOVERZICHT MATERIELE VASTE ACTIVA

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	Overboeking investeringen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2016						
- aanschafwaarde	69.428.832	7.274.798	9.587.689	740.429		87.031.748
- cumulatieve herwaarderingen						0
- cumulatieve afschrijvingen	36.226.729	5.603.264	7.190.845			49.020.838
Boekwaarde per 1 januari 2016	<u>33.202.103</u>	<u>1.671.534</u>	<u>2.396.844</u>	<u>740.429</u>	<u>0</u>	<u>38.010.910</u>
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	2.236.262	7.216	777.751	1.485.233	-2.093.871	2.412.591
- herwaarderingen						0
- afschrijvingen	1.422.319	413.671	669.900			2.505.890
- bijzondere waardeverminderingen						0
- terugname bijz. waardeverminderingen						0
- <i>terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde						0
.cumulatieve herwaarderingen						0
.cumulatieve afschrijvingen						0
- <i>desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde			89.880	2.093.871	-2.093.871	89.880
cumulatieve herwaarderingen						0
cumulatieve afschrijvingen			68.517			68.517
per saldo	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>21.363</u>	<u>2.093.871</u>	<u>-2.093.871</u>	<u>21.363</u>
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>813.943</u>	<u>-406.455</u>	<u>86.488</u>	<u>-608.638</u>	<u>0</u>	<u>-114.662</u>
Stand per 31 december 2016						
- aanschafwaarde	71.665.094	7.282.014	10.275.560	131.791	0	89.354.459
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	37.649.048	6.016.935	7.792.228	0	0	51.458.211
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>34.016.046</u>	<u>1.265.079</u>	<u>2.483.332</u>	<u>131.791</u>	<u>0</u>	<u>37.896.248</u>
Afschrijvingspercentage	2,5% - 10%	10%	5% - 25%			

5.1.8 MUTATIEOVERZICHT FINANCIELE VASTE ACTIVA

	Deelnemingen in groepsmaat- schappijen	Overige deelnemingen	Vorderingen op groepsmaat- schappijen	Vorderingen op participanten en op maatschappij- en waarin wordt deelgenomen (overige deelnemingen)	Overige effecten	Vordering op grond van compensa- tieregeling	Overige vorderingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€	€	€
Boekwaarde per 1 januari 2016							900.000	900.000
Kapitaalstortingen								0
Resultaat deelnemingen								0
Ontvangen dividend								0
Acquisities van deelnemingen								0
Nieuwe/vervallen consolidaties								0
Verstekte leningen / verkregen effecten								0
Ontvangen dividend / aflossing leningen								0
(Terugname) waardeverminderingen							-900.000	-900.000
Amortisatie (dis)agio								0
								0
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Som waardeverminderingen							100,0%	1

BIJLAGE

5.1.9 Overzicht langlopende schulden ultimo 2016

Leninggever	Afsluit- datum	Hoofdsom	Totale loop-tijd	Soort lening	Werke- lijke- rente	Restschuld 31 december 2015	Nieuwe leningen in 2016	Aflossing in 2016	Restschuld 31 december 2016	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2016	Aflos- sings- wijze	Aflos-sing 2017	Gestelde zekerheden
		€			%	€	€	€	€	€			€	
Delta Lloyd	21-07-89	3.743.687	30	onderhands	4,00%	499.158		124.790	374.369	0	3	lineair	124.790	Rijksgarantie
Rabobank	15-10-98	2.949.571	25	onderhands	4,80%	943.863		943.863	0	0	0	lineair	0	Rijksgarantie
BNG	1-11-01	5.745.992	35	onderhands	5,69%	3.414.286		166.550	3.247.736	2.414.986	20	lineair	166.550	Borgstelling WfZ
BNG	1-11-01	907.560	35	onderhands	5,94%	539.275		26.306	512.969	381.439	20	lineair	26.306	Borgstelling WfZ
Rabobank	1-12-01	825.000	20	onderhands	4,78%	230.392		41.250	189.142	0	5	lineair	41.244	Borgstelling WfZ
BNG	17-09-01	2.800.000	25	onderhands	3,56%	1.232.000		112.000	1.120.000	560.000	10	lineair	112.000	Rijksgarantie
BNG	15-11-02	800.000	20	onderhands	4,67%	280.000		40.000	240.000	40.000	6	lineair	40.000	Rijksgarantie
BNG	13-08-03	1.875.000	15	onderhands	4,00%	375.000		125.000	250.000	0	2	lineair	125.000	Rijksgarantie
NWB	15-04-04	1.998.000	30	onderhands	4,31%	1.265.400		66.600	1.198.800	865.800	18	lineair	66.600	Borgstelling WfZ
NWB	1-07-04	2.500.000	20	onderhands	4,36%	1.125.000		125.000	1.000.000	375.000	8	lineair	125.000	Borgstelling WfZ
NWB	9-11-05	925.000	20	onderhands	0,99%	462.500		46.250	416.250	185.000	9	lineair	46.250	Borgstelling WfZ
NWB	9-11-05	614.000	20	onderhands	0,99%	307.000		30.700	276.300	122.800	9	lineair	30.700	Borgstelling WfZ
NWB	19-05-06	3.000.000	20	onderhands	4,26%	1.650.000		150.000	1.500.000	750.000	10	lineair	150.000	Borgstelling WfZ
Rabobank	31-12-07	1.500.000	25	onderhands	4,78%	970.000		60.000	910.000	610.000	16	lineair	60.000	Hypotheek
BNG	29-11-07	1.320.000	30	onderhands	4,90%	957.000		44.000	913.000	693.000	21	lineair	44.000	Borgstelling WfZ
NWB	10-09-07	1.905.000	30	onderhands	4,67%	1.397.000		63.500	1.333.500	1.016.000	21	lineair	63.500	Borgstelling WfZ
BNG	30-11-07	3.000.000	30	onderhands	4,52%	2.200.000		100.000	2.100.000	1.600.000	21	lineair	100.000	Borgstelling WfZ
BNG	13-10-08	1.500.000	30	onderhands	4,76%	1.150.000		50.000	1.100.000	850.000	22	lineair	50.000	Borgstelling WfZ
BNG	13-10-08	3.000.000	30	onderhands	4,76%	2.300.000		100.000	2.200.000	1.700.000	22	lineair	100.000	Borgstelling WfZ
Rabobank	1-10-09	1.400.000	30	onderhands	4,78%	1.073.327		46.668	1.026.659	793.319	23	lineair	46.668	Hypotheek
BNG	1-02-12	2.600.000	30	onderhands	4,59%	2.339.999		86.667	2.253.332	1.819.997	26	lineair	86.667	Borgstelling WfZ
NWB	1-04-13	1.300.000	30	onderhands	3,65%	1.213.334		43.333	1.170.001	953.336	27	lineair	43.333	Borgstelling WfZ
BNG	15-07-13	2.500.000	30	onderhands	3,25%	2.333.334		83333	2.250.001	1.833.336	27	lineair	83.333	Borgstelling WfZ
Rabobank	1-03-15	1.100.000	9	onderhands	2,05%	1.100.000		122.222	977.778	366.668	8	lineair	122.222	Hypotheek
Rabobank	1-03-15	900.000	9	onderhands	2,05%	900.000		100.000	800.000	300.000	8	lineair	100.000	Hypotheek
Rabobank	16-12-16	0	10	onderhands	2,05%	0	800.000	0	800.000	400.000	10	lineair	80.000	Hypotheek
Totaal						30.257.868	800.000	2.898.031	28.159.837	18.630.681			2.034.163	

5.1.10 TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING

BATEN

16. Opbrengsten zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning

De specificatie is als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	391.693	437.038
Wettelijk budget voor aanvaardbare kosten Wlz-zorg (exclusief subsidies)	53.128.248	52.839.511
Nagekomen resultaat wettelijk budget voorgaand boekjaar WLZ	-17.576	248.616
Nagekomen baten voorgaand boekjaar Jeugdwet, Wmo en Beschermd Wonen	111.628	0
Opbrengsten Jeugdwet	898.102	772.860
Opbrengsten Wmo	1.428.817	1.350.632
Opbrengsten Beschermd Wonen	1.227.822	1.249.610
Overige zorgprestaties	1.694.215	1.658.895
Totaal	<u>58.862.948</u>	<u>58.557.161</u>

Toelichting:

De basis voor de omzetsbepaling GGZ bestaat uit de optelsom van de volgende elementen:

- doorloop DBC's uit 2015 verminderd met OHW per 31 december 2015;
- geopend en gesloten DBC's 2016;
- OHW ultimo 2016 en

Er bestaat een inschatting ten aanzien van de verwachte schadelast bij de zorgverzekeraars en gemeenten. Naar aanleiding van de inschatting van het management met betrekking tot de zorgverzekeraars is er een overschrijding van het budget gereserveerd. Bij iedere gemeente afzonderlijk is goedkeuring gevraagd en verkregen voor de eventuele overschrijding van het plafond per gemeente.

Ten aanzien van de inschatting van de onderhanden werkpositie per 31 december 2016:

Op grond van de Regeling Jaarverslaglegging is in beginsel de waardering op basis van de verwachte opbrengstwaarde, conform de met de betreffende zorgverzekeraar en gemeenten afgesproken vergoeding voor de DBC productie, het uitgangspunt. De Raphaëlstichting hanteert voor het bepalen van de onderhanden werkpositie de feitelijke realisatie per 31 december 2016. Hiertoe worden de openstaande DBC's per 31-12-2016 vermenigvuldigd met DBC tarieven die horen bij deze DBC's naar de stand van 31 december 2016.

17. Subsidies (exclusief Wmo en Jeugdwet)

De specificatie is als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Subsidies Wlz/Zvw-zorg	82.134	182.446
Rijkssubsidies vanwege het Ministerie van VWS	195.445	310.131
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	34.247	32.137
Totaal	<u>311.826</u>	<u>524.714</u>

5.1.10 TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING

18. Overige bedrijfsopbrengsten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Overige dienstverlening:		
Overige dienstverlening	264.785	308.785
Inhouding maaltijden	24.594	15.698
Overige opbrengsten (waaronder vergoeding voor uitgeleend personeel en verhuur onroerend goed):	2.833.166	2.677.339
Totaal	<u>3.122.544</u>	<u>3.001.822</u>

Toelichting:

Onder de 'overige opbrengsten' zijn de commerciële verkopen verantwoord voor EUR 2,4 miljoen (2015: EUR 2,2 miljoen). Met de belastingdienst zijn afspraken gemaakt inzake de BTW. Ook zijn hier huuropbrengsten verantwoord voor EUR 0,2 miljoen (2015: EUR 0,2 miljoen).

LASTEN

19. Personeelskosten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Lonen en salarissen	32.299.443	30.065.410
Sociale lasten	5.521.373	4.222.113
Pensioenpremies	2.544.127	2.388.765
Andere personeelskosten	1.442.727	1.737.022
Subtotaal	<u>41.807.671</u>	<u>38.413.310</u>
Personeel niet in loondienst	2.310.406	1.506.362
Totaal personeelskosten	<u>44.118.077</u>	<u>39.919.673</u>

Specificatie gemiddeld aantal personeelsleden (in FTE's) per segment:

Algemene en administratieve functies	77	79
Personeel hotelfuncties	42	42
Personeel bewonersgebonden functies	550	526
Leerling-verpleegkundig, opvoedkundig en verzorgend personeel	42	22
Personeel terrein- en gebouwgebonden functies	9	9
Invalkrachten	68	78
Langdurig zieken: langer dan een jaar	3	5
Gemiddeld aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden	<u>790</u>	<u>761</u>

20. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Afschrijvingen:		
- immateriële vaste activa	0	9.315
- materiële vaste activa	2.505.890	3.704.463
Totaal afschrijvingen	<u>2.505.890</u>	<u>3.713.778</u>

Toelichting:

Ten opzichte van 2016 zijn in 2015 meer afschrijvingskosten geboekt omdat in 2015 enkele activa's volledig waren afgeschreven. Daarnaast zijn er gebouwen die conform bedrijfseconomische waardingsgrondslagen een restwaarde van 20% dienen te behouden. Dit is van toepassing op de gebouwen Tobiashuis, Yggdrasil en op de boerderij van Artemis.

5.1.10 TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING

21. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

De specificatie is als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Bijzondere waardeverminderingen van:		
- immateriële vaste activa	0	0
- materiële vaste activa	0	24.000
Totaal	<u>0</u>	<u>24.000</u>

Toelichting:

In tegenstelling tot 2015 is er geen bijzondere waardevermindering in 2016.

22. Overige bedrijfskosten

De specificatie is als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	3.664.256	3.337.796
Algemene kosten	5.604.875	5.209.050
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	1.510.909	1.459.102
Onderhoud en energiekosten:		
- Onderhoud	602.190	1.667.568
- Energiekosten gas	517.211	569.023
- Energiekosten stroom	317.052	316.857
- Energie transport en overig	19.792	85.996
Subtotaal	<u>1.456.245</u>	<u>2.639.444</u>
Huur en leasing	1.563.236	1.525.104
Dotaties en vrijval voorzieningen	1.856.525	571.642
Totaal overige bedrijfskosten	<u>15.656.045</u>	<u>14.742.138</u>

Toelichting:

Dotaties en vrijval voorzieningen betreft ondermeer voorziening groot onderhoud. Dotatie EUR 723 K minus vrijval EUR 253 K.

23. Financiële baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
Rentebaten	25.631	79.534
Waardeveranderingen financiële vaste activa en effecten	0	-73.149
Subtotaal financiële baten	<u>25.631</u>	<u>6.385</u>
Rentelasten	-1.335.507	-1.272.900
Subtotaal financiële lasten	<u>-1.335.507</u>	<u>-1.272.900</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u>-1.309.876</u>	<u>-1.266.515</u>

Toelichting:

In 2016 is versneld afgelost op een lening van RSZ. Er is 160K betaald aan vervroegde rentekosten. Er was geen boeterente van toepassing.

De waardeverandering financiële vaste activa in 2015 betrof disagio op een bij het WfZ geborgde lening. Deze is in 2015 geheel afgeschreven ad EUR 70 K.

5.1.10 TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING

24. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De bezoldiging van de functionarissen die over 2016 in het kader van de WNT verantwoord worden, is als volgt:

1	Naam topfunctionaris	P.W. Blomaard	P.W. Blomaard	R.R. Bakker
2	Funcienaam	Bestuurder	Gewezen bestuurder	Bestuurder
3	Duur dienstverband in 2016 in functie als topfunctionaris	1/1 - 30/9	1/10 - 31/12	1/1 - 31/12
4	Individuele WNT-maximum	108.750	36.250	145.000
5	Deeltijdfactor (percentage)	100%	100%	100%
<u>Bezoldiging 2016</u>				
6	Bruto-inkomen (incl. salaris, vakantiegeld, eindejaarsuitkering en andere vaste toelagen)	105.215	26.551	131.095
7	Winstdelingen en bonusbetalingen	0	0	0
8	Totaal beloning (6 en 7)	105.215	26.551	131.095
9	Bruto-onkostenvergoeding (vast en variabel)	0	0	0
10	Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn (in €)	8.092	2.697	10.789
11	Uitkeringen in verband met beëindiging van het dienstverband (in €)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging in kader van de WNT (8 tm. 11)		<u>113.307</u>	<u>29.248</u>	<u>141.884</u>
12	Motivering indien overschrijding	Overgangsregeling	n.v.t.	n.v.t.
<u>Gegevens 2015</u>				
13	Duur dienstverband in 2015 in functie als topfunctionaris	1/1 - 31/12		1/1 - 31/12
<u>Bezoldiging in 2015</u>				
14	Beloning	139.508		134.241
15	Belastbare onkostenvergoeding	0		0
16	Beloning op termijn	10.634		10.634
17	Totale bezoldiging 2015	<u>150.142</u>		<u>144.875</u>
18	Individuele WNT-maximum 2015	188.660		188.660

Toelichting:

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Met ingang van 1 januari 2016 gelden nieuwe klasse waarmee WNT-maxima voor de zorg dienen te worden berekend. De verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Raphaëlstichting van toepassing zijnde regelgeving:

2015: het WNT-maximum voor de zorg, klasse G

2016: het WNT-maximum voor de zorg, klasse III.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor de Raphaëlstichting is € 145.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang en de duur van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 FTE. In de beloning van de bestuurders is rekening gehouden met de bijtelling prive gebruik van de leaseauto.

Raphaëlstichting

De bezoldiging van de leden van de Raad van Toezicht van de zorginstelling over het jaar 2016 is als volgt:

1	Naam topfunctionaris	W. van Ewijk	J. de Zwaan	M. ten Bruggencate	
2	Funcienaam	Voorzitter Raad van Toezicht	Lid van Raad van Toezicht	Lid van Raad van Toezicht	
3	Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	
4	Individuele WNT-maximum	21.750	14.500	14.500	
<u>Bezoldiging 2016</u>					
5	Beloning	19.840	13.226	13.226	
6	Belastbare onkostenvergoeding	0	0	0	
7	Beloning betaalbaar op termijn	0	0	0	
8	Subtotaal	<u>19.840</u>	<u>13.226</u>	<u>13.226</u>	
9	Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	
10	Totale bezoldiging	<u><u>19.840</u></u>	<u><u>13.226</u></u>	<u><u>13.226</u></u>	
11	Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	
<u>Gegevens 2015</u>					
12	Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	
<u>Bezoldiging in 2015</u>					
13	Beloning	12.000	9.000	7.000	
14	Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-	
15	Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-	
16	Totale bezoldiging 2015	<u><u>12.000</u></u>	<u><u>9.000</u></u>	<u><u>7.000</u></u>	
17	Individuele WNT-maximum 2015	28.299	18.866	18.866	
1	Naam topfunctionaris	T. Ineke	M. de Bruine	I. de Wit	V. Eversdijk
2	Funcienaam	Lid van Raad van Toezicht	Lid van Raad van Toezicht	Lid van Raad van Toezicht	Lid van Raad van Toezicht
3	Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 30/6	1/1 - 31/12	18/2 - 31/12
4	Individuele WNT-maximum	14.500	7.210	14.500	12.598
<u>Bezoldiging 2016</u>					
5	Beloning	13.226	6.613	13.226	11.491
6	Belastbare onkostenvergoeding	0	0	0	0
7	Beloning betaalbaar op termijn	0	0	0	0
8	Subtotaal	<u>13.226</u>	<u>6.613</u>	<u>13.226</u>	<u>11.491</u>
9	Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	0
10	Totale bezoldiging	<u><u>13.226</u></u>	<u><u>6.613</u></u>	<u><u>13.226</u></u>	<u><u>11.491</u></u>
11	Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
<u>Gegevens 2015</u>					
12	Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	n.v.t.
<u>Bezoldiging in 2015</u>					
13	Beloning	7.000	7.000	7.000	0
14	Belastbare onkostenvergoedingen	0	0	0	0
15	Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0	0
16	Totale bezoldiging 2015	<u><u>7.000</u></u>	<u><u>7.000</u></u>	<u><u>7.000</u></u>	<u><u>0</u></u>
17	Individuele WNT-maximum 2015	18.866	18.866	18.866	0

Toelichting:

Het individuele WNT-maximum voor de leden van de Raad van Toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

25. Honoraria accountant

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€	€
De honoraria van de accountant over 2016 zijn als volgt:		
1 Controle van de jaarrekening	72.000	40.000
2 Overige controlewerkzaamheden (w.o. Regeling AO/IC en Nacalculatie)	62.000	59.000
3 Fiscale advisering	0	0
4 Niet-controlediensten	0	0
Totaal honoraria accountant	<u>134.000</u>	<u>99.000</u>

26. Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum plaatsgevonden met impact op de jaarrekening 2016.

27. Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de instelling, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen.

De Raphaëlstichting heeft een gift van € 30.000 ontvangen van het Raphaëlfonds. Deze gift is geschonken om de verbouwing van het dak van de stal van Dijkgatshoeve deels mee te bekostigen.

De bezoldiging van de bestuurders en toezichhouders die in het kader van de WNT verantwoord worden, is opgenomen onder punt 24.

Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De raad van bestuur van de Raphaelstichting heeft de jaarrekening 2016 opgemaakt en vastgesteld in de vergadering van 8 mei 2017.

De raad van toezicht van de Raphaelstichting heeft de jaarrekening 2016 goedgekeurd in de vergadering van 11 mei 2017.

Resultaatbestemming

Het resultaat wordt verdeeld volgens de resultaatverdeling in paragraaf 5.1.2.

Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

Voorzitter RvB
R.R. Bakker

Lid RvB
C.H. Buijs

Voorzitter RvT
W. van Ewijk

Lid RvT
M. ten Bruggencate

Lid RvT
T. Ineke

5.2 OVERIGE GEGEVENS

5.2 OVERIGE GEGEVENS

5.2.1 Statutaire regeling resultaatbestemming

In de statuten is bepaald dat het behaalde resultaat wordt toegevoegd aan de reserve aanvaardbare kosten.

5.2.2 Nevenvestigingen

De Raphaelstichting heeft geen nevenvestigingen.

5.2.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De controleverklaring van de onafhankelijke accountant is opgenomen op de volgende pagina.

5.2.4 Controleverklaring

De controleverklaring is opgenomen op de volgende pagina.

**Controleverklaring van de
onafhankelijke accountant**

KPMG Accountants N.V.
Public Sector
Postbus 29761
2502 LT Den Haag

Prinses Catharina-Amaliastraat 5
2496 XD Den Haag
Telefoon (070) 338 2222
www.kpmg.nl

Vertrouwelijk
De Raphaëlstichting
De heer R.R. Bakker
Postbus 28
1870 AA SCHOORL

Den Haag, 24 mei 2017

Betreft: Jaarverantwoording 2016

Geachte heer Bakker,

Hiermee bevestigen wij ermee akkoord te gaan dat de hiernavolgende controleverklaring wordt opgenomen in de bij de jaarstukken behorende 'Overige gegevens'. Deze jaarstukken dienen te worden uitgebracht/openbaar gemaakt overeenkomstig het aan ons voorgelegde definitieve concept, waarvan een gewaarmerkt exemplaar is bijgevoegd.

"Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Raad van Toezicht en Raad van Bestuur van de Raphaëlstichting

Verklaring over de in de jaarverantwoording opgenomen jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van de Raphaëlstichting (hierna 'de stichting') te Schoorl (hierna 'de jaarrekening') gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de betreffende jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de Raphaëlstichting per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming de Regeling verslaggeving WTZI (RvW).

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2016;
- 2 de resultatenrekening over 2016; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling controleprotocol WNT 2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Document classification: KPMG Confidential
KPMG Accountants N.V., ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 33263683, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative ('KPMG International'), een Zwitserse entiteit.

Op al onze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing zoals gedeponereerd bij de rechtbank te Amsterdam onder nummer 38/2016, die wij u op verzoek toezenden.

de Raphaëlstichting

Betreff: Jaarverantwoording 2016

Den Haag, 24 mei 2017

Wij zijn onafhankelijk van de Raphaëlstichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in de jaarverantwoording opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat de jaarverantwoording andere informatie, die bestaat uit:

- het Maatschappelijk verslag;
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- alle informatie bevat die op grond van de Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de jaarrekening of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten van de RvW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het Maatschappelijk verslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi. In dit kader is de raad van bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

de Raphaëlstichting

Betref: Jaarverantwoording 2016

Den Haag, 24 mei 2017

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van de jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling controleprotocol WNT 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevatten als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring de aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;

de Raphaëlstichting

Betreft: Jaarverantwoording 2016

Den Haag, 24 mei 2017

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 24 mei 2017

KPMG Accountants N.V.

E.P. van Driel RA"

De hiervoor vermelde tekst van de controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening. Wij sluiten één exemplaar bij van de controleverklaring voorzien van een persoonlijke handtekening. Dit exemplaar is ten behoeve van uw eigen archief.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat de voorgaande tekst van de controleverklaring wordt openbaar gemaakt, waaronder deponering bij het Handelsregister van de Kamer van Koophandel en aanlevering bij het CIBG, mits:

- de jaarrekening overeenkomt met de door de Raad van Toezicht goedgekeurde jaarrekening;
- de jaarverantwoording vóór 1 juni 2017 wordt aangeleverd bij het CIBG; en
- deze openbaarmaking binnen één maand na datum van deze brief plaatsvindt.

Het deponeren van ondertekende jaarstukken wordt ontraden.

Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met deze jaarrekening. Wij benadrukken dat het ook niet is toegestaan om het gewaarmerkte exemplaar van de jaarstukken openbaar te maken. Daarvoor dient een identiek niet gewaarmerkt exemplaar gebruikt te worden.

Indien u de jaarstukken en de niet persoonlijk ondertekende controleverklaring opneemt op het internet, dient u te waarborgen dat de jaarrekening inclusief onze controleverklaring adequaat is afgescheiden van andere informatie op de internetsite. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarrekening in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen en/of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarrekening verlaat ("u verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening"). Tevens adviseren wij bij opname van de jaarrekening inclusief onze verklaring op het internet de volgende disclaimer op te nemen: "In geval van verschillen of inconsistenties tussen de op deze site opgenomen teksten en cijfermatige opstellingen en die in de originele jaarrekening zoals gedeponerd bij het Handelsregister respectievelijk het CIBG, prevaleert de laatste."